

Elevplaner

De første erfaringer

2007

Elevplaner

© 2007 Danmarks Evalueringsinstitut

Trykt hos Vester Kopi

Eftertryk med kildeangivelse er tilladt

Bemærk:

Danmarks Evalueringsinstitut sætter komma
efter Dansk Sprognævns anbefalinger

Bestilles hos:

Alle boghandlere eller på EVA's hjemmeside
www.eva.dk

40,- kr. inkl. moms

ISBN 978-87-7958-436-5

Indhold

Forord	5
1 Resume	7
2 Indledning	11
2.1 Formål	12
2.2 Deltagende skoler	13
2.3 Projektgruppe og metode	13
2.4 Rapportens opbygning	15
3 Lovgrundlag og baggrund	17
3.1 Lovgrundlag for elevplaner	17
3.2 Baggrund for elevplaner	18
4 Indhold i elevplanerne	21
4.1 Den løbende evaluering af elevernes udbytte af undervisningen	21
4.2 Den besluttede opfølgning	25
4.3 Andre forhold	27
5 Udformning og udarbejdelse	31
5.1 Udformningen af elevplansskabeloner	31
5.2 Udarbejdelse af elevplaner	33
6 Tilrettelæggelse af undervisningen og løbende evaluering af elevernes udbytte	37

6.1	Danske erfaringer	37
6.2	Svenske erfaringer	41
7	Skriftlige evalueringer til forældre	45
7.1	Lærernes erfaringer	45
7.2	Forældrenes erfaring	47
8	Skole-hjem-samarbejde	51
8.1	Forældrenes overordnede vurderinger	51
8.2	Skole-hjem-samtalen	52
8.3	Forskellige forældregruppers vurderinger af elevplaner	55
8.4	Elevplaner til ressourcetsvage tosprogede familier	57
9	Opsamling til national undersøgelse	59
Appendiks		
Appendiks A:	Projektbeskrivelse for forundersøgelse af arbejdet med elevplaner	61
Appendiks B:	Dokumentation og metode	65
Appendiks C:	Elevplansskabeloner	71
Appendiks D:	Litteratur	75
Rapporter fra EVA		77

Forord

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) fremlægger i denne rapport en undersøgelse af erfaringerne med elevplaner på seks skoler. Det er EVA's forventning at denne undersøgelse kan være med til at inspirere skoler til at udvikle deres arbejde med elevplaner. Samtidig håber vi at undersøgelsen kan være med til at skærpe den offentlige debat om elevplaner og lede den hen mod undersøgelsens fokus på de pædagogiske udfordringer og muligheder der er i at anvende elevplaner, og på den betydning elevplanerne har for skole-hjem-samarbejdet.

Denne undersøgelse er en forundersøgelse til en national undersøgelse af arbejdet med elevplaner som bliver gennemført i 2008 og offentliggjort i slutningen af året. Den nationale undersøgelse vil bygge på den indsigt der er opnået i denne undersøgelse, og inddrage nye perspektiver baseret på nye og mere omfattende empiriske undersøgelser.

Formandskabet for Skolerådet har bedt EVA om at gennemføre både denne forundersøgelse og den efterfølgende nationale undersøgelse. Denne forundersøgelse er gennemført fra marts til december 2007.

Agi Csonka
Direktør for EVA

1 Resume

Denne undersøgelse ser nærmere på de første erfaringer med elevplaner. Undersøgelsen er en forundersøgelse som skal bidrage til at kvalificere og skærpe fokuspunkter i en kommende national undersøgelse af arbejdet med elevplaner. Undersøgelsen analyserer en række centrale problemstillinger og udfordringer i arbejdet med elevplaner og ser nærmere på elevplanernes betydning set i forhold til intentionerne i lovgrundlaget. Det drejer sig om hvordan elevplansarbejdet kan styrke undervisningsdifferentiering, løbende evaluering og skole-hjem-samarbejdet. Undersøgelsen er foretaget på seks udvalgte skoler.

Konklusion

Undersøgelsen viser at elevplanerne i høj grad styrker og kvalificerer skole-hjem-samtalerne og dermed samarbejdet mellem lærere og forældre. Det er dog en ny formidlingsmæssig udfordring for lærerne at kommunikere skriftligt til forældrene vha. elevplanerne. Elevplanerne har på de seks skoler generelt endnu ingen særlig betydning for undervisningens tilrettelæggelse og bidrager derfor endnu ikke til styrket undervisningsdifferentiering. Nogle af skolerne og lærerne bruger andre midler til undervisningsdifferentiering, bl.a. logbøger som elevplanerne nu skal integreres med. Endvidere er det en udfordring i elevplanerne at skulle dække alle fag, store som små, med meningsgivende evalueringer af elevernes udbytte.

Undersøgelsens centrale pointer

Ny udfordrende formidlingsopgave

Med elevplanerne skal lærerne formidle information til forældrene om deres kæreste eje: deres børn. Denne opgave har været en udfordring for en del lærere. Lærerne har mange overvejelser om hvordan de skal skrive så budskaberne ikke bliver misforstået; specielt er de påpasselige med ikke at formulere sig for negativt på skrift. Det kræver derfor tid og energi at udarbejde elevplanerne. Nogle lærere som tidligere har været vant til at varetage eksternt skriftlig formidling oplever dog ikke opgaven så udfordrende som andre lærere gør. For forældrene er det vigtigt at de kan genkende deres børn i elevplanerne. Planerne bør derfor ikke bruge standardvendinger – i så

fald bliver de ligegyldige. En bekymring er at nogle lærere indtil videre synes at have stået meget alene med den nye formidlingsopgave.

Undersøgelsen peger endvidere på at det er vigtigt at elevplaner efterfølges af en skole-hjem-samtale fordi den giver mulighed for at afklare eventuelle misforståelser som de skriftlige formuleringer kan give anledning til, og at skabe en fremadrettet dialog mellem forældre og lærere.

Opfølgning nødvendig i elevplaner hvis de skal styrke undervisningsdifferentieringen

Et af formålene med elevplanerne er at de skal styrke grundlaget for en differentieret undervisning for derigennem at forbedre udbyttet af undervisningen for den enkelte elev. Generelt bidrager arbejdet med elevplanerne på de seks skoler til at lærerne får et grundigere overblik over eleverne og gør sig nogle mere systematiske refleksioner. Men planerne er endnu ikke slået igennem som redskab til undervisningsdifferentiering på de seks skoler. Nogle af skolerne og lærerne anvender dog andre redskaber til undervisningsdifferentiering, og opgaven er at få disse redskaber til at indgå i et samspil med elevplanerne. Elevplanerne skal ifølge lovgrundlaget beskrive hvordan lærer, elev og forældre vil følge op på evalueringen af den enkelte elevs udbytte af undervisningen. Opfølgningen mangler dog ofte, specielt i forhold til hvordan undervisningen skal tilrettelægges fremover for den enkelte elev. Det er derfor en central udfordring i arbejdet med elevplaner at få opfølgningssdelen til at fungere så elevplanerne bliver et redskab til at styrke lærernes tilrettelæggelse af en differentieret undervisning.

Intentioner om mere løbende evaluering for fremtiden

Elevplanen skal styrke den løbende evaluering af elevens udbytte af undervisningen. Den skal indeholde resultater af den løbende evaluering af elevens udbytte i alle fag. Vægtningen af hvor omfattende fagene skal beskrives i elevplanen, skal baseres på en samlet vurdering af elevens aktuelle faglige og sociale situation. Undersøgelsen viser imidlertid at det er en udfordring at give meningsfulde beskrivelser af elevens udbytte af undervisningen i alle fag. Generelt er der mere detaljerede oplysninger om de store fag, fx. dansk, matematik og engelsk, end de mindre fag, herunder de musiske og kreative.

Nogle lærere, bl.a. fra de skoler som i flere år har arbejdet med elevplaner, arbejder systematisk med løbende at dokumentere elevernes udbytte af undervisningen, hvilket de ifølge lovgrundlaget har skullet siden 1993. Undersøgelsen peger på at flere lærere regner med at de for fremtiden vil arbejde mere systematisk med løbende evaluering i fagene så de har den nødvendige dokumentation at lægge til grund for elevplanerne.

Vigtigt redskab i skole-hjem-samtalen

Elevplanerne skal styrke samarbejdet mellem skole og hjem. Undersøgelsen viser at planerne i høj grad styrker skole-hjem-samtalerne på de seks skoler. Det skyldes primært at forældrene kan mø-

de forberedte til samtalerne på grund af de elevplaner som er sendt ud på forhånd. Elevplanerne giver endvidere et fælles afsæt til samtalen, hvilket gør at den i højere grad kan blive en fremadrettet dialog. Nogle samtaler bruges på den baggrund til at formulere hvordan forældrene sammen med deres børn skal følge op på evalueringerne af elevernes udbytte af undervisningen. Ifølge lovgrundlaget bør disse aftaler fremgå af elevplanen, men ofte bliver aftalerne ikke efterfølgende indarbejdet i planerne.

Sverige kan inspirere

Undersøgelsen sammenligner elevplanerne med de individuelle udviklingsplaner (elevplaner) i Sverige. Her har planerne fået status som elevernes redskab til metalæring, dvs. til at eleverne kan være med til at vurdere og fastsætte mål for deres egen læring. Desuden er planerne fremadrettede handleplaner. Arbejdet med planerne i Sverige kan derfor inspirere danske lærere. Bl.a. er der i Sverige udarbejdet en bindende vejledning som tydeligt beskriver bl.a. formålet med planerne, deres indhold og organiseringen af arbejdsprocessen på skolerne. I Danmark findes der ikke en sådan vejledning, og denne undersøgelse peger på at formålene med elevplanerne ikke er tydeligt formidlet til alle lærere, fx er det ikke klart beskrevet hvordan planerne skal understøtte en differentieret undervisning.

Analysens status

Undersøgelsen giver et foreløbigt billede af de vigtigste temaer og problemstillinger som er observeret i arbejdet med elevplaner på de seks skoler. De udfordringer og styrker som analysen peger på, vil samtidig være fokuspunkter til nærmere undersøgelse i den kommende nationale undersøgelse af arbejdet med elevplaner.

2 Indledning

Fleere rapporter, bl.a. fra OECD og EVA, viser at der har manglet systematik og skriftlighed i evalueringerne af elevernes udbytte af undervisningen i folkeskolen. Desuden påpeger rapporterne at det stadig er en udfordring at gøre løbende evaluering og differentieret undervisning til en velintegreret del af hverdagen i folkeskolen selvom det siden 1993 har været et krav i folkeskoleloven at begge elementer skulle indgå. I august 2006 blev elevplaner indført som et redskab til bl.a. at styrke den løbende evaluering af elevernes udbytte af undervisningen og tilrettelæggelsen af undervisningen. Desuden skal elevplanerne styrke samarbejdet mellem skole og hjem.

Det betyder at lærerne nu regelmæssigt skal udarbejde elevplaner for deres elever. Elevplanen skal beskrive hver enkelt elevs udbytte af undervisningen og måder hvorpå lærerne, eleven selv og forældrene kan være med til at forbedre udbyttet gennem fremadrettede aftaler om opfølgning.

Undervisningsministeriet har ikke udsendt retningslinjer for hvordan elevplanerne skal se ud, og hvordan der skal arbejdes med dem på skolerne og i klasselokalerne. Det er op til kommunerne og skolerne at fastlægge de nærmere rammer for dette.

For de fleste lærere i Danmark er det noget nyt at skulle udarbejde elevplaner, men på nogle skoler har lærerne været i gang i flere år. I denne undersøgelse indgår både skoler som har flere års erfaring med skriftlige planer, og skoler som har udarbejdet skriftlige planer for første gang i skoleåret 2006/07.

Undersøgelsen vil give det første indblik i de udfordringer der er forbundet med elevplanerne hvis de skal leve op til deres formål. Fx er formålet om at elevplanerne skal styrke undervisningens planlægning og tilrettelæggelse, ret omfattende og tidskrævende at implementere. De skoler og lærere som for første gang arbejder med elevplaner, kan ikke forventes at leve op til dette formål endnu. De vil have behov for tid til at arbejde med planernes form og indhold og få organiseret arbejdet med planerne og anvendelsen af dem. Undersøgelsen vil derfor fokusere på de erfaringer skolerne indtil nu har gjort sig. Undersøgelsen vil bl.a. belyse dels planernes form og indhold,

dels processen omkring udarbejdelsen af planerne. Disse elementer er centrale da de er grundlaget for at elevplanerne med tiden kan leve op til deres formål.

Undersøgelsen vil endvidere perspektivere de danske erfaringer ved at sammenligne dem med erfaringer fra Sverige. I Sverige blev individuelle udviklingsplaner (elevplaner) indført 1. januar 2006 på baggrund af et lovgrundlag som er lidt anderledes end det danske, og det kan derfor give nogle interessante perspektiver at sammenligne med det svenske.

2.1 Formål

Undersøgelsen vil afdække de første erfaringer med elevplaner ved at belyse:

- Hvilken udformning elevplanerne har, og hvem der er involveret i at udarbejde dem
- Hvad elevplanerne indeholder, dvs. både hvad der står i planerne, og hvilke begrundelser der er herfor
- Om og hvordan planerne anvendes til at styrke den løbende evaluering og tilrettelægge en differentieret undervisning
- Hvilken betydning elevplanerne har for skole-hjem-samarbejdet generelt og specifikt for særlige forældregrupper.

Undersøgelsen danner grundlag for en senere nationalt dækkende undersøgelse af elevplaner. Denne forundersøgelse skal således både afdække de første erfaringer med planerne og kvalificere den nationale undersøgelse.

Fravalg

I forbindelse med undersøgelsen er der foretaget en række fravalg. Undersøgelsen fokuserer på skolernes erfaringer med elevplansarbejdet og ikke direkte på skolernes intentioner for arbejdet i de kommende år.

Undersøgelsen ser på elevplanernes udformning og betydning. Den ser ikke på de givne rammers betydning for at elevplanerne kan blive udarbejdet. Dvs. at undersøgelsen ikke direkte inddrager betydningen af henholdsvis kommunalbestyrelsernes beslutninger om mål og rammer og skoleledernes beslutninger vedrørende anvendelse af elevplaner og tilrettelæggelse af arbejdet. Desuden kommer undersøgelsen ikke ind på hvilken skolekultur og organisationsform der bedst støtter op om arbejdet med elevplaner. Disse elementer vil den efterfølgende nationale undersøgelse søge at belyse.

Projektbeskrivelsen findes i sin fulde længde i appendiks A.

2.2 Deltagende skoler

Seks skoler deltager i undersøgelsen. De seks skoler er:

- Hældagerskolen i Vejle Kommune
- Nordregårdsskolen i Tårnby Kommune
- Taulov Skole i Fredericia Kommune
- Tingkærskolen i Odense Kommune
- Tovshøjskolen i Århus Kommune
- Uvelse Skole i Hillerød Kommune.

Skolerne er udvalgt efter følgende kriterier:

- Erfaring med elevplaner
- Elevgrundlag
- Skolestørrelse
- Geografisk placering.

Skolernes erfaringer med elevplaner

Først og fremmest forudsatte projektbeskrivelsen at skolerne skulle have erfaring med elevplaner ved undersøgelsens start, nogle gennem flere år og nogle gennem kortere tid. Da undersøgelsen var i gang, blev det imidlertid tydeligt at nogle af skolerne havde års erfaring med skriftlighed, samtaleark, logbøger og andet der kan relateres til arbejdet med elevplaner, men kun erfaring med elevplaner fra det seneste skoleår. To af skolerne, Nordregårdsskolen og Tovshøjskolen, har derimod flere års erfaring med elevplaner. Undersøgelsen omfatter således dels skoler som allerede har været i gang med arbejdet før bekendtgørelsen om elevplaner, dels skoler hvor lærerne for første gang har udarbejdet elevplaner i skoleåret 2006/07. Se endvidere appendiks B om dokumentation og metode.

2.3 Projektgruppe og metode

Projektgruppe

En projektgruppe fra EVA har haft ansvaret for undersøgelsen og for udarbejdelsen af denne rapport. Gruppen består af:

- Evalueringskonsulent Vicki Facius (projektleder fra august 2007)
- Evalueringskonsulent Gitte Grønkær Andersen.

Projektbeskrivelse

Undersøgelsen er gennemført på baggrund af en projektbeskrivelse udarbejdet i et samarbejde mellem Formandskabet for Skolerådet og EVA. Projektbeskrivelsen gør rede for undersøgelsens formål og metode og kan ses i appendiks A.

Litteraturstudie

Undersøgelsen er indledt med et litteraturstudie af dels lovgrundlaget for elevplaner, dels artikler og rapporter som beskriver forskellige erfaringer med arbejdet med elevplaner.

Besøg på de seks skoler

Projektgruppen har besøgt de seks danske skoler i sensommeren 2007. Under hvert besøg blev ledelsen samt udvalgte lærere og forældre interviewet. Formålet var at få et grundigt og nuanceret indtryk af de enkelte gruppers erfaringer med elevplaner.

Inden interviewene havde alle skoler indsendt eksempler på elevplaner til projektgruppen for at vi kunne danne os et billede af hvordan nogle af skolens elevplaner var udformet. Elevplanerne er brugt som støtte til forberedelse af interviewene. Desuden indgår enkelte dele af nogle af dem i anonymiseret form i rapportens analyse som "gode eksempler" på hvordan elevplaner kan udarbejdes.

Alle interviewgrupperne deltog aktivt og konstruktivt ved at fortælle om deres erfaringer med elevplaner, give deres vurderinger af arbejdets hidtidige forløb og fortælle om deres intentioner og forhåbninger for fremtiden. Interviewene gav dermed stor indsigt i skolernes arbejde med elevplaner.

Spørgeskemaundersøgelse blandt forældre på de seks skoler

Der er blevet gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt forældrene til elever på de seks skoler. Formålet med spørgeskemaundersøgelsen er at få et bredt indtryk af forældrenes oplevelser af at modtage elevplaner. Desuden er det et formål at identificere særlige forældregruppers oplevelser af at modtage elevplaner. Ud over en række spørgsmål om forældrenes vurderinger af elevplaner indeholder spørgeskemaet derfor også en række spørgsmål om forældrenes baggrund såsom uddannelsesniveau, erhvervmæssig sektor og sprog talt i hjemmet.

Konsulentfirmaet NIRAS Konsulenterne A/S har gennemført undersøgelsen for EVA på baggrund af et spørgeskema udarbejdet i fællesskab mellem NIRAS Konsulenterne og EVA. De forældre som modtog spørgeskemaet, er tilfældigt udvalgt. Nordregårdsskolen valgte dog sammen med Tårnby Kommune at foretage en anden udvælgelse. Derfor kan spørgeskemaresultaterne fra denne skole ikke sammenlignes med resultaterne fra de andre skoler. De samlede analyser i spørgeskemaundersøgelsen bygger derfor kun på resultaterne fra fem skoler. Undersøgelsen giver et overblik over forældrenes erfaringer med og vurderinger af elevplaner selvom den desværre kun bygger på resultaterne fra fem af de seks skoler. Spørgeskemaundersøgelsen viser også nogle variationer i forhold til betydningen af forældrenes baggrund, og de relevante variationer er fremhævet i rapporten.

Resultaterne af spørgeskemaundersøgelsen findes i et selvstændigt bilag som kan hentes på www.eva.dk.

Besøg på svensk skole

Undersøgelsen inddrager "et godt eksempel" på arbejdet med elevplaner på en svensk skole til perspektivering af de danske erfaringer.

Projektgruppen besøgte i forsommeren 2007 S:t Jörgens skola i Helsingborg. Her blev skolens ledelse samt udvalgte lærere og forældre interviewet om deres arbejde med individuelle udviklingsplaner – som elevplaner hedder i Sverige. I Sverige har skolerne siden 1. januar 2006 skullet udarbejde individuelle udviklingsplaner. Men S:t Jörgens skola blev – med hjælp fra Skolverket i Sverige – specielt udvalgt til besøget fordi skolen har arbejdet med individuelle udviklingsplaner i flere år inden det svenske lovkrav kom. Erfaringerne fra S:t Jörgens skola perspektiverer dermed de danske erfaringer, dels ved at udgøre et eksempel på en skolepraksis hvor arbejdet med individuelle udviklingsplaner fungerer godt, dels ved at danne afsæt for en sammenligning mellem de rammer som det danske og det svenske lovgrundlag udgør.

Dokumentationsmaterialet og de metodiske valg der er foretaget, er beskrevet nærmere i appendiks B.

2.4 Rapportens opbygning

Rapporten indeholder syv kapitler.

Kapitel 3 gør først rede for elevplanernes lovgrundlag. Dernæst beskriver kapitlet baggrunden for elevplanernes indførelse, og herunder relaterer kapitlet bestemmelserne om elevplaner til andre bestemmelser i folkeskoleloven.

Kapitel 4 handler om elevplanernes indhold. Det analyserer ledelsernes, lærernes og forældrenes erfaringer med hvordan elevplanerne afspejler de tre elementer som bekendtgørelsen lægger op til at elevplanerne skal indeholde: resultaterne af den løbende evaluering af elevernes udbytte af undervisningen, opfølgningen derpå og eventuelle kommentarer om elevens adfærd i undervisningssituationen og skolens dagligdag.

Kapitel 5 fremhæver en række dilemmaer omkring udformningen af elevplansskabeloner og beskriver hvem der udarbejder elevplanerne på skolerne.

Kapitel 6 analyserer om og i givet fald hvordan elevplaner bliver anvendt som redskab i den løbende evaluering og til undervisningsdifferentiering. De danske resultater bliver her perspektiveret med erfaringer fra Sverige, bl.a. fra S:t Jörgens skola.

Kapitel 7 handler om den skriftlige formidlingsopgave som lærerne har fået med elevplanerne, herunder hvilken betydning det har for skole-hjem-samarbejdet at lærerne nu skal skrive til forældrene om elevernes udbytte af undervisningen frem for tidligere at kunne nøjes med at formidle det mundtligt.

Kapitel 8 handler om hvilken betydning elevplanerne har i forhold til skole-hjem-samarbejdet, her særligt skole-hjem-samtalerne. Kapitlet beskriver endvidere forskelle i forældregrupperes holdninger til elevplaner. Kapitlet præsenterer desuden de udvalgte skolers særlige erfaringer med at anvende elevplaner i skole-hjem-samarbejdet med ressourcetsvage tosprogede familier.

Kapitel 9 samler op på resultaterne af denne undersøgelse i forhold til fokusområder i den efterfølgende nationale undersøgelse.

3 Lovgrundlag og baggrund

Fra og med skoleåret 2006/07 har lærerne ifølge folkeskoleloven skullet udarbejde elevplaner. Kravet hænger bl.a. sammen med et øget politisk fokus på faglighed og evaluering, og kravet om elevplaner hænger også sammen med andre bestemmelser i folkeskoleloven. Det drejer sig bl.a. om kravene om løbende evaluering af elevernes udbytte af undervisningen og om differentieret undervisning. Elevplanerne skal være med til at understøtte at disse krav bliver en mere integreret del af skolernes hverdag end de hidtil har været.

Dette kapitel gennemgår først folkeskolelovens beskrivelse af elevplaner, dernæst lovens forventninger om løbende evaluering af elevernes udbytte og undervisningsdifferentiering og endelig resultater fra undersøgelser af hvordan disse forhold hidtil er blevet udmøntet i skolernes praksis.

3.1 Lovgrundlag for elevplaner

Elevplaner blev indført i 2006 som en ændring af folkeskoleloven, og skolerne skulle første gang arbejde med dem i skoleåret 2006/07. Elevplanerne er bl.a. beskrevet i folkeskolelovens § 13, stk. 2 (lov nr. 572 af 9. juni 2006) og i bekendtgørelsen om elevplaner i folkeskolen (bekendtgørelse nr. 703 af 23. juni 2006). Formålet med planerne er bl.a. at styrke:

- Grundlaget for undervisningens planlægning og tilrettelæggelse så den enkelte elev kan få et større udbytte af undervisningen.
- Den løbende evaluering af elevens udbytte af undervisningen.
- Samarbejdet mellem skole og hjem. Det sker ved at elevplanen indgår i den information som skolen skal give forældrene om hvordan eleven klarer sig i skolen. Elevplanen skal desuden kvalificere skolens og forældrenes drøftelse af hvordan de fremover kan støtte op om undervisningen af eleven.

Elevplanen *skal* indeholde oplysninger om:

- Resultater af den løbende evaluering som lærerne skal foretage af hver enkelt elev i løbet af skoleåret
- Resultater af de test som eleverne skal gennemføre i udvalgte fag

- Lærere, elever og forældres opfølgning på resultaterne af den løbende evaluering.

Elevplanen *kan* desuden indeholde:

- Aftaler om hvordan forældrene på andre måder kan hjælpe eleven med at få en god skolegang, fx ved at sørge for at eleven møder til tiden og udhvilet og medbringer de rigtige skolebøger
- Andre oplysninger som har betydning for elevens adfærd i undervisningen og skolens dagligdag.

Kommunalbestyrelsen kan inden for rammerne af loven fastlægge mål og rammer for hvordan skolerne skal anvende elevplanerne. Skolebestyrelsen kan beslutte principper for arbejdet med elevplanen, mens skolens leder beslutter hvordan elevplanerne skal anvendes, og hvordan arbejdet skal tilrettelægges inden for disse rammer.

Ifølge bemærkningerne til loven er det hensigten at skolen skal give elevplanerne til forældrene umiddelbart inden de skole-hjem-samtaler som mange skoler regelmæssigt holder. I Undervisningsministeriets følgebrev i forbindelse med udstedelsen af bekendtgørelsen om elevplaner i folkeskolen fremgår det at skolen *mindst* en gang om året skal give forældrene en elevplan (Undervisningsministeriet 2006 b).

Undervisningsministeriet har ikke udsendt en vejledning til arbejdet med elevplaner da en lang række centrale organisationer ifølge et notat fra Undervisningsministeriet (2007 b) har givet udtryk for at der ikke er behov for en vejledning. Det drejer sig om KL (Kommunernes Landsforening), Børne- og Kulturchefforeningen, Danmarks Lærerforening, Skole og Samfund, Lederforeningen og Danmarks Skolelederforening.

3.2 Baggrund for elevplaner

Sammenhæng med andre bestemmelser

Loven om elevplaner skal ses i sammenhæng med nogle af de ændringer af folkeskoleloven som blev indført i 1993 og 2003.

For det første har lærerne siden 1993 løbende skullet evaluere elevernes udbytte af undervisningen som en integreret del af undervisningen (folkeskolelovens § 13, stk. 2). Formålet er bl.a. at oplyse lærere, elever og forældre om hvorvidt undervisningen har givet det forventede udbytte, og på hvilken måde den videre undervisning skal planlægges og gennemføres.

For det andet har lærerne siden 1993 skullet undervisningsdifferentiere, eller som der står i loven:

Undervisningens tilrettelæggelse (...) skal i alle fag leve op til folkeskolens formål, mål for fag samt emner og varieres, så den svarer til den enkelte elevs behov og forudsætninger.

(Folkeskolelovens § 18, stk. 1).

Den løbende evaluering er knyttet sammen med undervisningsdifferentieringen på den måde at evaluering skal danne grundlag for at lærerne kan tilrettelægge undervisningen differentieret for hver enkelt elev.

Indførelsen af elevplaner vedrører den løbende evaluering. Resultaterne af evalueringen skal nemlig fremgå af elevplanen sammen med den besluttede opfølgning derpå.

I 2003 blev der endvidere indført obligatoriske trin- og slutmål for undervisningen (folkeskolelovens § 10). Dvs. at det for hvert fag er beskrevet hvilke kundskaber og færdigheder undervisningen skal sigte mod at eleverne opnår på bestemte årgange. For faget dansks vedkommende er det fx beskrevet hvad undervisningen skal sigte mod at eleverne kan efter 2., 4., 6. og 9. klassetrin. Den løbende evaluering af elevernes udbytte skal foregå i forhold til trinmålene. Med indførelsen af elevplaner skal arbejdet hen mod trinmålene være afspejlet i planerne.

Ikke fuldt integreret i skolernes hverdag

Selvom kravene om løbende evaluering og undervisningsdifferentiering har optrådt i folkeskoleloven siden 1993, viser undersøgelser at skolerne i praksis ikke har anvendt evaluering og differentiering i tilstrækkeligt omfang. Et OECD-review om folkeskolen fra 2004 påpeger at en svaghed ved den danske folkeskole er mangel på evalueringskultur, og at en indførelse af systematisk evaluering er et vigtigt grundlag for at kunne opnå andre forandringer i folkeskolen.

EVA gennemførte i 2004 en undersøgelse af skolernes arbejde med løbende evaluering. Undersøgelsen viste at skolernes arbejde med løbende evaluering ikke lever op til seks kendetegn for god evaluering som er opstillet i undersøgelsen på baggrund af lovgivningen:

- Løbende evaluering udgør en integreret del af undervisningsopgaven.
- Løbende evaluering omfatter såvel lærernes som elevens vurdering af elevens udbytte.
- Løbende evaluering har karakter af forløb – ikke punktnedslag en eller to gange om året.
- Løbende evaluering gennemføres systematisk ud fra et begrundet valg af evalueringsredskaber og fastholdes i form af skriftlig eller visuel dokumentation.
- Løbende evaluering danner det naturlige grundlag for den regelmæssige og systematiske underretning af elever og forældre om skolens syn på udbyttet af skolegangen.

- Løbende evaluering understøtter samarbejdet mellem lærer og elev om fastsættelse af mål for eleven og understøtter dermed også lærerens tilrettelæggelse af undervisningen. (EVA 2004: Løbende evaluering).

Samtidig peger undersøgelsen på at flere lærere ikke umiddelbart kobler et abstrakt læringssyn om løbende evaluering med selve aktiviteten. Læringssynet er at løbende evaluering skal føre til "metalæring", dvs. at eleverne i vid udstrækning er med til at fastsætte mål for og vurdere deres egen læring. Undersøgelsen viser at flere lærere primært opfatter løbende evaluering som et dokumentationsredskab eller fokuserer på de metoder der skal anvendes til løbende evaluering.

Lignende tendenser blev fundet i EVA's evaluering *Undervisningsdifferentiering i folkeskolen* fra 2004. Rapporten efterlyser bl.a. større klarhed om begrebet undervisningsdifferentiering samt større systematik, dokumentation og skriftlighed i lærernes vurderinger af eleverne. Endvidere efterlyser rapporten et mere målrettet arbejde med at fastsætte individuelle mål for eleverne og et øget arbejde med deres evne til at reflektere over egen læring.

Der er således fra flere sider sat fokus på et øget behov for evaluering, systematik, skriftlighed og arbejde med elevernes metalæring i folkeskolens praksis. Det er intentionen at elevplanerne skal være med til at opfylde disse behov og samtidig skal indgå i skole-hjem-samarbejdet.

4 Indhold i elevplanerne

Elevplanerne har ifølge bekendtgørelsen nogle emner som de skal indeholde, og nogle emner som er valgfri. For det første *skal* elevplanerne indeholde oplysninger om resultaterne af den løbende evaluering af elevernes udbytte af undervisningen. For det andet *skal* de indeholde den besluttede opfølgning på evalueringen af elevernes udbytte af undervisningen. For det tredje *kan* elevplanerne indeholde andre oplysninger som er relateret til elevens adfærd i undervisningssituationen og skolens dagligdag.

I elevplanerne fra de deltagende skoler er resultaterne af den løbende evaluering af elevens udbytte af undervisningen oftest mere detaljeret beskrevet for "de store fag" end "de små"¹. Desuden er den besluttede opfølgning på resultaterne ofte mangelfuldt beskrevet eller helt udeladt, og det varierer om oplysninger som er relateret til elevens adfærd i undervisningssituationen og skolens dagligdag, indgår i planerne.

Dette kapitel gennemgår elevplanernes indhold ved at se på hvordan de tre indholdsaspekter indgår i planerne i ovennævnte rækkefølge.

4.1 Den løbende evaluering af elevernes udbytte af undervisningen

De store fag er beskrevet mere dækkende end de små

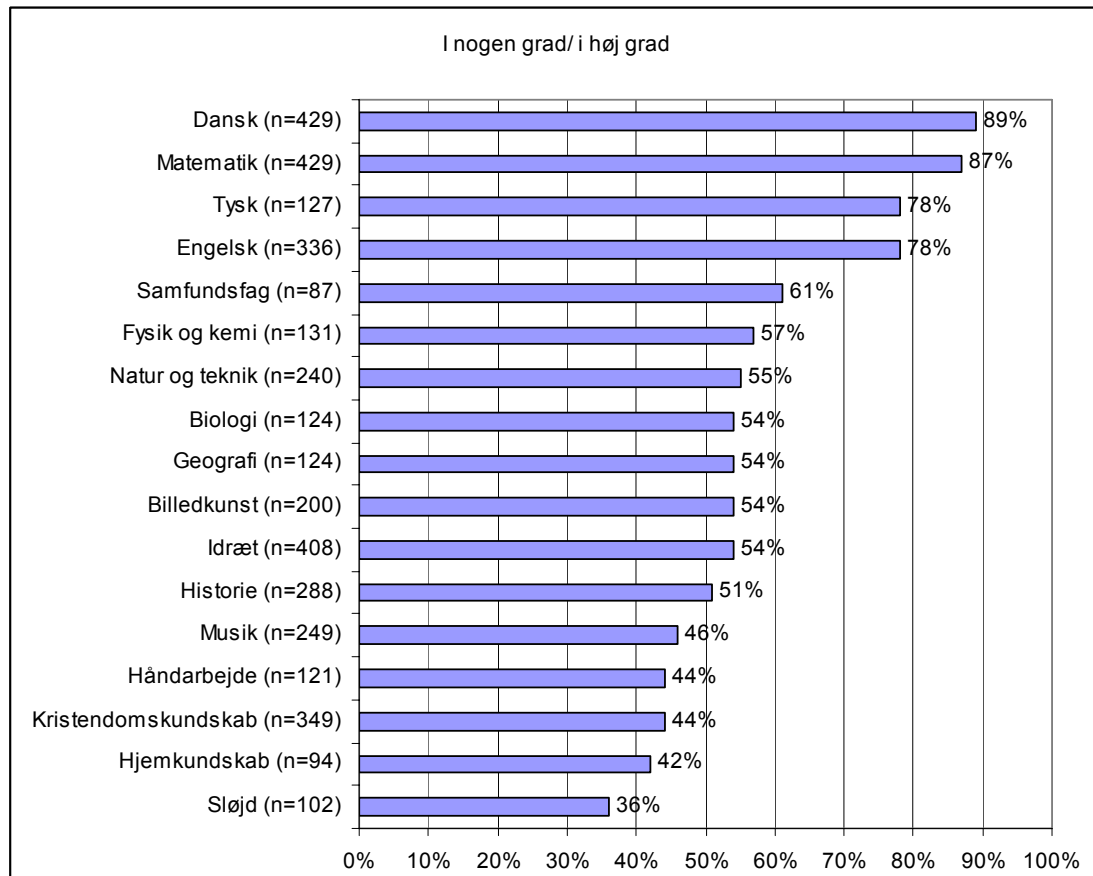
Ifølge bekendtgørelsen skal elevplanen som nævnt indeholde oplysninger om resultater af den løbende evaluering af undervisningen i alle fag. Overordnet viser dokumentationsmaterialet at de store fag er bedre dækket end de små.

¹ Betegnelserne "store" og "små" fag er kategorier med glidende overgange. Det kan altså diskuteres om et fag skal i den ene eller den anden kategori. Overordnet bygger kategorierne på hvor mange timer om ugen inden for et skoleår eleverne undervises i fagene. På den måde hører de praktisk musiske fag og fx kristendom til de små fag, mens dansk, matematik og engelsk hører til de store.

Som det fremgår af figur 1, viser spørgeskemaundersøgelsen blandt forældre på de fem skoler fx at det mest er i de store fag dansk (89 %), engelsk (88 %) og matematik (87 %) at forældrene vurderer at elevplanen i nogen eller høj grad giver dem indsigt i den løbende evaluering af deres børns udbytte af undervisningen. I de mindre fag, fx musik (46 %) og historie (51 %), vurderer færre forældre at have fået indsigt i nogen eller høj grad.

Figur 1

I hvilken grad giver elevplanen dig indsigt i den løbende evaluering af dit barns udbytte af undervisningen i nedenstående fag?

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt forældre på fem udvalgte skoler.

Note: Forældre er kun medtaget hvis det ifølge folkeskoleloven er obligatorisk for deres børn at modtage undervisning i det pågældende fag, eller hvis faget kan vælges som valgfag. Der er fag hvor undervisningen jf. folkeskoleloven kan ligge på forskellige klassetrin eller oprettes som valgfag eller tilbudsfag på forskellige klassetrin. Her

har det ikke været muligt at validere besvarelsene fuldstændigt. Der kan være for mange respondenter i svarkategorien "Slet ikke" for disse fag da forældrene i spørgeskemaundersøgelsen kan have krydset af i denne kategori i stedet for i kategorien "Barnet modtager ikke undervisning i dette fag". Det drejer sig om fagene kristendoms-kundskab, håndarbejde, sløjd, hjemkundskab og tysk.

Forskellige måder at dække de små fag på

Undervisningsministeriet har i et brev udsendt i forbindelse med udstedelsen af bekendtgørelse senere præciseret at alle fag skal fremgå af skolens elevplaner, men

Elevplanens konkretiseringsgrad og detaljeringsgrad i forhold til de enkelte fag kan variere fra elevplan til elevplan og må ses i lyset af en samlet vurdering af elevens faglige og sociale situation samt indgåede aftaler mellem lærer, elev og forældre.

(Undervisningsministeriets brev om udstedelse af bekendtgørelse om elevplaner i folkeskolen, 2006 b).

De ovenstående sætninger lægger op til at elevens faglige og sociale situation skal være i centrum. Det betyder konkret at en elev skal have en særligt detaljeret evaluering i et fag hvis skolen vurderer at det er vigtigt for eleven.

Dokumentationsmaterialet viser at der overordnet er fire forskellige måder at behandle de små fag i elevplanerne på. Den ene måde er slet ikke at evaluere elevernes udbytte i de små fag i det første år med elevplaner og først inddrage de små fag senere. Denne måde har én af de seks skoler valgt.

Den anden måde er at bruge standardvendinger og formulere en linje eller to om evalueringen af elevernes udbytte af undervisningen. Ifølge interviewene er mange af elevplanerne af denne type. De sporadiske beskrivelser hænger sammen med at mange lærere i de små fag oplever det som en tidsmæssigt krævende opgave at beskrive resultaterne af den løbende evaluering af hver enkelt elev. Det skyldes at lærerne har mange elever som de underviser i en time eller to om ugen. De skal derfor skrive planer for fx 80-100 elever selvom de ikke kender eleverne indgående. Flere lærere har derfor valgt kun at give meget korte beskrivelser eller udarbejde nogle standardformuleringer som de anvender til alle elever eller grupper af elever.

Dokumentationsmaterialet peger på at den præcisering som er indeholdt i Undervisningsministeriets brev (jf. ovenstående), ikke i tilstrækkelig grad er nået ud til alle lærere. Præciseringen handler som nævnt om at konkretiserings- og detaljeringsgraden af evalueringen af elevernes udbytte kan variere fra elevplan til elevplan. Det er dog ikke den forståelse alle lærere udarbejder elevplanerne ud fra. I stedet evaluerer nogle lærere alle elevernes udbytte på samme måde så evaluerin-

gerne af de enkelte elevers udbytte bliver nogenlunde lige omfangsrige. Denne praksis kan – som beskrevet herover – være med til at gøre det til en uoverskuelig opgave at give uddybende evalueringer for mange elever.

Den tredje måde at evaluere elevernes udbytte af undervisningen på i de små fag lægger sig op ad intentionerne som de er beskrevet i det ovenstående citat fra Undervisningsministeriets brev. Det handler om at eleven får en uddybet evaluering i et fag hvis *en samlet vurdering* viser at det er hensigtsmæssigt. En forælder fra Tingkærskolen giver et eksempel på dette. Sønnen har boglige svagheder, men er god til idræt, og faget fik netop den mest fyldige beskrivelse i elevplanen:

I forhold til min søn stod der meget om at han var god til fodbold, og det har betydet meget for hans selvwærd. Der er det jo vigtigt at man ser på det hele menneske, og lige for ham var det vigtigt. Han fik en mere positiv oplevelse af at gå i skole.

Det kræver et tæt lærersamarbejde om de enkelte elevplaner at kunne udforme sådanne planer. Det skyldes at lærerne på baggrund af en samlet vurdering af elevens faglige og sociale situation skal vælge hvilke fag eleven skal have en særligt uddybet evaluering inden for. Det kan den enkelte lærer ikke gøre alene.

Den fjerde måde at evaluere elevernes udbytte i de små fag på gør det muligt at give uddybende evalueringer af alle elevernes udbytte af undervisningen. Det kan ske ved at sprede elevplansarbejdet ud over længere tid. På den måde kan det blive en overkommelig opgave for den enkelte lærer. En billedkunstlærer fra Tingkærskolen eksemplificerer denne arbejds måde. I begyndelsen af året opstiller læreren mål for undervisningen og informerer eleverne om målene. I løbet af året bruger billedkunstlæreren målene som rettesnor i forhold til elevplanerne. Til hver undervisningsgang medbringer læreren sin bærbare computer til at tage notater på. De endelige elevplaner har læreren udarbejdet gennem længere tid – fx ved at skrive fem om dagen – for at kunne overkomme at skrive så mange elevplaner som der kræves af en faglærer.

Denne måde at skrive elevplanerne på kræver ikke umiddelbart et tæt lærersamarbejde om elevplanerne. I princippet kan hver enkelt lærer udfylde elevplanen for sit fag uden at tale med de andre lærere.

Opsamling: Det er en fremtidig udfordring at få meningsfulde beskrivelser af elevens udbytte af undervisningen i alle fag

Når de små fag bliver sporadisk beskrevet eller der bliver brugt standardformuleringer til alle eleverne eller grupper af elever, bliver resultatet en nærmest uinteressant evaluering af den enkelte elevs udbytte af undervisningen i de fag. Nogle lærere har oplevet det som en overkommelig

opgave at give uddybede evalueringer af eleverne i de små fag da lærerne ofte har mange elever i relativt få timer. Dokumentationsmaterialet viser to måder som gør det muligt at inddrage de små fag meningsfuldt i elevplanerne. Den ene er at brede elevplansarbejdet ud over længere tid og arbejde målrettet med løbende evaluering. Den anden lægger op til at lærerne på baggrund af en samlet vurdering sammen beslutter om en elev skal have en særligt uddybet evaluering i de enkelte fag, fx idræt. Dvs. at der ikke nødvendigvis skal skrives en uddybet evaluering af alle eleverne det enkelte år, men kun for nogle af dem.

Når der arbejdes med elevplanerne på denne måde, kan elevplanerne få en positiv og motiverende virkning for de elever som har svært ved de boglige fag, men nemmere ved de kreative. Omvendt kan elevplanerne også være med til at sætte fokus på nye typer af udfordringer inden for kreativitet og bevægelse for de elever som har let ved de boglige fag.

Denne analyse viser at organiseringen af lærernes arbejde med elevplaner har betydning for indholdet i planerne. Lærernes arbejde kan organiseres på en måde som giver mulighed for at de sammen kan foretage en vurdering af elevens faglige og sociale situation for at bedømme fx hvor meget de små fag skal fylde i elevplanen.

4.2 Den besluttede opfølgning

Ifølge bekendtgørelsen skal elevplaner ud over resultater af den løbende evaluering også indeholde en beskrivelse af hvordan læreren, eleven og forældrene skal følge op på resultaterne. Dette afsnit fokuserer på hvordan beskrivelser af lærerens opfølgning fremgår af elevplanerne. Beskrivelserne af forældrenes opfølgning behandles i kapitel 8 om skole-hjem-samarbejdet.

Lærernes opfølgning på evalueringerne

Dokumentationsmaterialet viser overordnet at der er to typer af elevplaner som adskiller sig fra hinanden mht. om de beskriver opfølgningen i undervisningen. I den ene type mangler opfølgningen, og i den anden er opfølgningen beskrevet.

Analysen peger på at en stor del af elevplanerne er af den første type. Det skyldes bl.a. at det ikke er tydeligt for alle lærere at de skal beskrive deres egen opfølgning i elevplanerne. I stedet nævner lærerne at opfølgning handler om hvad eleverne og forældrene skal foretage sig, men ikke hvordan undervisningen skal tilrettelægges for den enkelte elev. Fx anvender nogle elevplaner vendinger som "[...] skal blive bedre til at koncentrere sig" eller "[...] skal øge sin læsehastighed". Det fremgår dog hverken hvordan eleven skal nå målet, eller hvordan læreren konkret vil tilrettelægge undervisningen for at støtte elevens udvikling.

Nogle lærere begrundet den manglende opfølgingsdel i planerne med at det er en integreret del af lærerjobbet at undervise eleverne på det niveau de befinder sig på. Dvs. at lærerne følger op på deres statusbeskrivelse af eleverne i deres undervisning. De skriver det blot ikke ind i planerne.

De interviewede forældre ønsker generelt at planerne og skole-hjem-samtalerne bliver fremadrettede. En forælder fra Hældagerskolen siger:

Lærerne siger det samme igen og igen (til skole-hjem-samtalerne, red.). For eksempel får vi gang på gang at vide at vi har en stille pige, men ikke noget om hvad man kan gøre ved det som forældre og lærere. Der burde være noget mere handlingsmæssigt fremadrettet i planerne.

En anden forælder begrebsliggør problemstillingen ved at sige at han ville ønske at planerne gav en "vi-løsning" – dvs. beskriver hvad lærerne og eleven skal gøre i fællesskab – i stedet for en "du-løsning" som alene gør eleven ansvarlig for at forbedre sig. Endvidere peger denne forælder på behovet for at konkretisere opfølgningen så man aftaler hvad der konkret skal gøres som opfølgning.

Interviewene viser at skole-hjem-samtalerne i nogle situationer bliver brugt til at tale om opfølgning selvom der ikke indgår opfølgning i elevplanen. Det drejer sig om at lærerne fortæller hvordan de vil følge op på statusbeskrivelserne. Skole-hjem-samtalerne bliver også anvendt til at indgå aftaler mellem lærere og forældre eller elever. Disse opfølgningssaftaler bliver mere indgående behandlet i kapitel 8 om skole-hjem-samarbejdet.

Eksempler på beskrivelser af lærernes opfølgning

Den anden type af elevplaner indeholder en opfølgingsdel. Det fremgår af nedenstående eksempler. De er parafraseret, og eleverne er givet fiktive navne for ikke at referere direkte til de fortrolige elevplaner. Læreren henviser ikke til sig selv i alle eksemplerne med et "jeg gør", men det er underforstået at læreren har den rolle. Eksemplerne er:

- Katrine skal blive bedre til at tale foran en forsamling. Opfølgningen bliver beskrevet således: Katrine "skal fremlægge mere for klassen i form af fremlæggelse af opgaver, at læse højt osv. mindst en gang om måneden".
- Søren skal arbejde med sine sociale kompetencer ved at blive bedre til at koncentrere sig og ikke være så fokuseret på hvad de andre elever foretager sig. I opfølgningen står der: "Vi voksne skal være tydelige over for Søren og gøre det klart at vi bestemmer".
- Peter skal arbejde med at udtrykke at han forstår de tekster han læser. I opfølgningen står der: "Peter skal fremover lave flere boganmeldelser".
(Elevernes navne i ovenstående eksempler er fiktive).

Læringsmål for de fagligt stærke elever

Det er en udfordring for nogle lærere at tydeliggøre hvordan de vil tilrettelægge undervisningen for de fagligt stærke elever. Fx nævner en lærer at opfølgningen over for disse elever blot kan beskrives som "Fortsæt det gode arbejde". Det er en kommentar som ikke går i spænd med at undervisningen skal tilrettelægges så den svarer til den enkelte elevs behov og forudsætninger, jf. kapitel 6. Andre elevplaner indeholder derimod eksempler på undervisningens tilrettelæggelse for den fagligt stærke elev:

- Martin klarer sig over niveau i forhold til trinmålene i faget matematik. I opfølgningen står der: "Martin skal ud i hjørnerne af faget og i dybden ved at arbejde med opgaver som har forskellige tilgange til stoffet, fx i forskellige bøger".

Opsamling: Opfølgningen bør i højere grad fremgå af elevplanerne

Skolerne har på undersøgelsestidspunktet kun skullet udarbejde elevplaner én gang i overensstemmelse med de bestemmelser som ligger i folkeskoleloven. Det betyder at arbejdet med planerne stadig er i en indledende fase og skal udvikles i løbet af de kommende år. Et udviklingspunkt er at få en opfølgningsdel skrevet ind i elevplanerne. Opfølgningsdelen bør behandle hvordan læreren fremover vil tilrettelægge undervisningen så den svarer til den enkelte elevs behov og forudsætninger. En opfølgningsdel vil konkret vise hvad eleven, forældrene og lærerne skal foretage sig for at sikre at eleven får mere ud af undervisningen. Når elevplanerne blot er statusbeskrivelser, kan der også være en fare for at de i højere grad farver elevernes selvbillede end motiverer eleven til at udvikle sig, fx hvis en elev gang på gang får at vide at vedkommende er for stille. Det vil fremover blive en udfordring at arbejde med form, indhold og antal af mål for eleverne for at gøre elevplanerne til gode handleplaner.

4.3 Andre forhold

Ifølge bekendtgørelsen kan elevplanen indeholde oplysninger om andre forhold som er relateret til elevens adfærd i undervisningen og skolens dagligdag. Dokumentationsmaterialet viser overordnet tre forskellige måder som elevplanerne forholder sig til disse oplysninger på.

Tre forskellige måder som oplysningerne om andre forhold indgår i elevplanerne på

Den første måde er at elevplanerne slet ikke indeholder disse forhold. Det skyldes at det er frivilligt om oplysningerne om elevernes adfærd i undervisningen og skolens dagligdag skal fremgå af elevplanerne. Debatten om lærernes arbejdstid til elevplaner og deres arbejdstidsaftale har medført at nogle skoleledere er påpasselige med hvilke krav de stiller til lærernes arbejde med planerne. Fx forlanger Tingkærskolen ikke at oplysninger om elevens adfærd i undervisningen og skolens dagligdag skal fremgå af elevplanerne.

Som det fremgår af tabel 1, viser spørgeskemaundersøgelsen blandt forældrene på de fem skoler dog at mange elevplaner indeholder oplysninger om elevernes sociale og personlige udvikling. Der er således en relativt stor andel af forældrene som oplever at de i nogen eller høj grad har fået indsigt i deres barns personlige og sociale udvikling i henholdsvis undervisningen (86 %) og skolens dagligdag (77 %).

Tabel 1

I hvilken grad giver elevplanen dig indsigt i dit barns personlige og sociale udvikling i undervisningen og skolens dagligdag?

	Slet ikke	I ringe grad	I nogen grad	I høj grad	I alt
Undervisningen (n = 476)	6 %	9 %	44 %	42 %	100 %
Skolens dagligdag (n = 469)	8 %	16 %	43 %	34 %	100 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt forældre på fem udvalgte skoler.

Det må nævnes at det sandsynligvis ikke er entydigt hvordan forældrene tolker ordene "undervisningen" og "skolens dagligdag", og hvad forskellen præcis er på de to begreber. Men tabellen indikerer at et flertal af forældrene oplever at elevplanerne giver dem indsigt i deres barns personlige og sociale udvikling.

Den anden måde hvorpå elevplanerne kan indeholde oplysninger om elevernes adfærd i undervisningen og skolens dagligdag er ved at hver enkelt lærer selv har vurderet hvad det var væsentligt at beskrive. Lærerne har lagt vægt på nogle forskellige aspekter vedrørende elevernes adfærd. Det medfører meget forskellige beskrivelser af karakteristika hos eleverne. Det kan fx blive normative beskrivelser som "Marie er en sød og smilende pige".

Der er en tredje måde hvorpå elevplanerne kan indeholde oplysninger om elevernes adfærd i undervisningen og skolernes dagligdag. Det er ved at skolerne anvender eksplicitte målsætninger for elevernes sociale kompetencer. Denne tredje måde har Uvelse Skole og Hældagerskolen valgt. Begge har udarbejdet målsætninger for de sociale kompetencer som kan bruges som rettesnor for at skrive elevplaner. Herved fungerer målsætningerne som eksplicitte mål som eleverne skal arbejde hen imod, på samme måde som trinmålene gør. På Hældagerskolen er målsætningerne fulgt op af et udførligt hæfte som viser hvordan elevernes sociale kompetencer kan blive evalueret og dokumenteret. Denne tredje måde kan være med til at sikre systematik og gennemsigtighed i hvad lærerne lægger vægt på når de skriver om elevens adfærd i undervisningen og skolens dagligdag

Opsamling: Eksplicitte målsætninger for elevernes sociale kompetencer er en fordel

Elevplanerne kan indeholde oplysninger om elevens adfærd i undervisningen og skolens dagligdag. Det er frivilligt om elevplanerne skal indeholde disse beskrivelser. Der er tre forskellige måder skolerne har forholdt sig til disse oplysninger på. Den ene måde er ikke at inddrage oplysningerne i elevplanerne fordi det ikke er et krav i lovgrundlaget. Den anden er at lade lærerne selv vælge hvilke aspekter vedrørende elevernes adfærd de vil inddrage i elevplanerne. Den tredje måde er ved at skolen udarbejder eksplicitte målsætninger for de sociale kompetencer som kan bruges som rettesnor for udarbejdelse af elevplanerne. Denne måde kan være med til at sikre gennemsigtighed og systematik i beskrivelserne af andre forhold som er relateret til elevernes adfærd i undervisningssituationen og skolernes dagligdag.

5 Udformning og udarbejdelse

Der er ikke centrale retningslinjer for hvordan elevplanerne skal se ud, eller hvordan arbejdet med planerne skal organiseres på skolerne. Lokalt skal der derfor træffes en række valg om elevplansskabelonernes udformning og organiseringen af lærernes arbejde.

Dette kapitel gennemgår først de spørgsmål der rejser sig vedrørende udformningen af skabelonerne. Dernæst beskriver kapitlet hvem der bidrager til indholdet af elevplanerne på de seks skoler.

5.1 Udformningen af elevplansskabeloner

Dokumentationsmaterialet peger overordnet på fire områder som skolerne skal tage stilling til når de udfærdiger elevplansskabeloner:

- hvorvidt planerne på en skole skal være ensartede eller have individuel udformning
- hvordan trin- og slutmål skal fremgå
- hvordan forholdet mellem afkrydsning og prosa skal være
- hvorvidt elevplansskabelonen kan medvirke til at planerne bliver fremadrettede

Appendiks C indeholder en detaljeret beskrivelse af elevplansskabelonerne på de enkelte delta-gende skoler.

Overvejelser om ensartethed eller individuelt præg

Skolerne kan vælge om lærerne udarbejder en elevplansskabelon individuelt eller i mindre grupper, eller om alle på skolen bruger den samme skabelon. Argumenterne for den individuelt udarbejdede skabelon er at lærerne føler ejerskab og derfor engagement når de selv har udviklet den. Fx vurderer en leder fra Tovshøjskolen – hvor elevplanerne har været anvendt de seneste ti år – at elevplanerne er blevet en succes på skolen fordi lærerne føler et stort ejerskab til både ideen og de individuelt udviklede elevplaner.

Argumenterne for at bruge en fælles skabelon er at det kan være forvirrende for forældrene at modtage forskellige planer hvis de har flere børn på skolen, og det kan gøre det svært at orientere sig i planerne. Samtidig er en fælles skabelon med til at angive hvilke forventninger fra kommune og/eller skoleledelse der er til lærernes arbejde med planerne. Dokumentationsmaterialet viser at selvom skolerne vælger den fælles løsning, anvender nogle lærere skabelonerne meget individuelt. Nogle sletter kategorier i skabelonerne, nogle vælger at sætte afkrydsningskemaer ind, mens andre ikke gør det osv.

Som nævnt fremhæves ejerskabsfølelsen som en begrundelse for den individuelle udformning. Det er et interessant perspektiv til videre analyse af den rolle som organiseringen og implementeringsprocessen spiller i forhold til elevplansarbejdet.

Overvejelser om hvordan trin- og slutmål skal indgå

Ifølge loven skal elevernes udbytte af undervisningen evalueres i forhold til trin- og slutmålene for de enkelte fag. Dokumentationsmaterialet viser overordnet to måder at inddrage trin- og slutmål på. Den ene er ved at trin- og slutmål gengives i lidt justerede versioner i elevplanerne. Den anden er ved at trin- og slutmålene indgår indirekte i elevplanerne. Lærerne har i disse tilfælde evalueret eleverne i forhold til målene, men målene er ikke direkte nævnt i planerne.

Argumentet for at trinmålene skal indgå direkte, er at det skaber klarhed omkring elevernes niveau i forhold til de forventede målsætninger. Argumentet imod at lade trinmålene indgå direkte er at de er svære for forældrene at forholde sig til. Det skyldes for det første at målene indeholder fagtermer som forældrene kan have svært ved at forstå. For det andet skyldes det at trinmålene beskriver de kundskaber og færdigheder som eleven helst skal have opnået i slutningen af en periode. Fx beskriver trinmålene hvilke kundskaber og færdigheder eleven bør have i dansk efter 4. klasses trin. Forældrene kan have svært ved at gennemskue hvilke færdigheder og kundskaber en elev i 3. klasse så må forventes at have når dette ikke er beskrevet i elevplanen.

Overvejelser om længde og detaljeringsgrad

I nogle af elevplanerne indgår skemaer hvori læreren krydser elevernes niveau af i forhold til trinmålene. Fordelen ved afkrydsningen er at planerne bliver overskuelige mht. omfang for forældrene og mindre arbejdskrævende for lærerne. Både interviewede lærere og forældre fremhæver dog at afkrydsningerne ikke kan stå alene. Det er vigtigt at læreren også skriver bemærkninger for at give et helt billede af eleven. Ydermere kan forældre have svært ved at tolke afkrydsningskategoriernes betydning, fx hvad det betyder at et barn "Er godt på vej".

Nogle lærere skriver meget lange elevplaner, mens andre skriver korte. De lange planer har den fordel at de er meget grundige, men de kan være så lange at de er for omfattende for forældrene at forholde sig til og for tidskrævende for lærerne at udarbejde.

Overvejelser om at tydeliggøre at elevplaner skal være fremadrettede

Nogle elevplansskabeloner angiver i overskrifterne at planerne skal være fremadrettede, fx med overskriften "Pædagogisk handleplan". Andre bruger også visuelle virkemidler, fx ved at elevplansskabelonen er opbygget af kolonner. I et eksempel fra Tovshøjsskolen er der fire kolonner med følgende overskrifter:

- Kompetencer (dvs. hvilke kompetencer eleven har)
- Mål (dvs. hvilke kompetencer eleven skal udvikle inden for den nærmeste fremtid)
- Hvordan gør vi det? (dvs. hvilke aktiviteter der skal foregå i undervisningen og derhjemme for at eleven når målene)
- Evaluering (dvs. hvor langt eleven er kommet i forhold til de mål der blev fastsat i den forrige elevplan).

Som det fremgår af kapitel 4, er det en udfordring at få opfølgingsdimensionen til at fremgå tydeligt af elevplanerne. Den visuelle tydeliggørelse af at elevplanen skal være fremadrettet, kan være med til at fastholde lærernes fokus på dette.

Opsamling: Overvejelser om elevplansskabelonernes udformning

Skolerne og lærerne må foretage en række valg i forhold til udformningen af elevplanerne. Der kan være fordele og ulemper ved alle de trufne valg. Det fremstår dog som centralt at elevplanerne indeholder individuelle beskrivelser af eleverne og ikke blot afkrydsninger af deres niveau. Samtidig må elevplanerne ikke være for omfattende da læseopgaven så kan blive uoverskuelig for forældre, og skriveopgaven kan blive for tidskrævende for lærerne. Endelig er det vigtigt at skabelonerne tydeligt fremhæver at elevplanerne skal være fremadrettede handleplaner.

5.2 Udarbejdelse af elevplaner

Det er forskelligt om lærerne samarbejder om elevplanerne i deres team

Ifølge bekendtgørelsen om elevplaner i folkeskolen er det op til skolens leder at beslutte hvordan arbejdet med elevplaner skal tilrettelægges. Dokumentationsmaterialet viser at den enkelte faglærer generelt har ansvaret for at evaluere elevernes udbytte i sit fag. Skolerne har dog overordnet valgt forskellige måder at tilrettelægge arbejdet på i forhold til lærerteamenes rolle.

Nogle skoler har valgt at lærerteamene drøfter elevplanerne. Drøftelserne kan enten være henlagt til et særligt elevplansmøde, eller de kan være spredt ud over året hvor eleverne efter tur systematisk drøftes på teammøder. Den enkelte faglærer er hovedansvarlig for elevplanen for det enkelte fag, mens forhold som er relateret til elevens adfærd i undervisningssituationen og skolens dagligdag, drøftes i fællesskab.

Andre skoler har ladet det være op til lærerne selv hvordan de vil organisere arbejdet. Praksis på disse skoler varierer derfor en del. Faglærerne har dog altid ansvaret for at skrive elevplanen for deres fag. Nogle lærere giver udtryk for at have siddet alene foran computeren og overvejet form og indhold i deres del af den enkelte elevplan. Nogle har haft intentioner om at drøfte planerne med andre lærere, men endte med ikke at gøre det på grund af tidsnød. Dog tyder dokumentationen på at der har været mere samarbejde om planerne blandt indskolings- end udskolingslærere, formentlig fordi indskolingslærerne normalt arbejder tættere sammen om en klasse.

Denne undersøgelse afdækker ikke systematisk betydningen af organiseringen af lærernes arbejde med elevplanerne, jf. rapportens indledning. Organiseringen i team synes dog at have betydning for planernes indhold, jf. kapitel 4. Når en plan bliver diskuteret i fællesskab, kan lærerne fx samlet bedømme elevens faglige og sociale situation. Desuden viser dokumentationen at den skriftlighed som er blevet indført med planerne, har været en udfordring for lærerne. Dette bliver uddybet i kapitel 7. En tættere dialog og sparring med kollegaer kan måske være med til at lette udfordringen.

Det er forskelligt om der holdes elevsamtaler

Det er forskelligt om lærerne drøfter indholdet af elevplanerne særskilt med eleverne. Overordnet viser dokumentationsmaterialet to forskellige tilgange. For det første er der skoler som har besluttet at fx klasselæreren systematisk skal holde elevsamtaler med eleverne, ligesom nogle lærere selv vælger altid at holde elevsamtaler selvom deres skoleledelse ikke kræver det. I forbindelse med disse elevsamtaler deltager eleverne som regel ikke direkte i udformningen af elevplanerne, men får mulighed for at blive hørt og være informeret om hvad der står i planen inden skole-hjem-samtalerne. Elevsamtalen ligger før skole-hjem-samtalen og tager udgangspunkt i den færdige elevplan eller dele af den. Den kan blive justeret efter samtalen. Nogle vælger at afholde elevsamtalen inden elevplanen bliver skrevet, for at få elevens besyv med på et tidligere tidspunkt.

For det andet er der skoler hvor ledelsen ikke kræver systematiske elevsamtaler, og hvor nogle lærere derfor vælger ikke at holde disse samtaler. Det skyldes enten at lærerne vurderer ikke at have tid til samtaler det pågældende år, eller at der er en principiel beslutning om ikke at holde disse samtaler fordi lærerne vurderer at der ikke er afsat arbejdstid til elevsamtaler.

Som det fremgår af tabel 2, er forældrene i spørgeskemaundersøgelsen på de fem skoler blevet spurgt om de vurderer at deres barn har bidraget til indholdet i elevplanerne. 55 % svarer at deres barn i nogen grad (34 %) eller i høj grad (21 %) har bidraget til indholdet i planerne. 45 % svarer at deres barn slet ikke (33 %) eller i ringe grad (12 %) har bidraget til indholdet i planerne.

Tabel 2
I hvilken grad har følgende bidraget til indholdet i elevplanen?

	Slet ikke	I ringe grad	I nogen grad	I høj grad	I alt
Mit barn	33 %	12 %	34 %	21 %	100 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt forældre på fem udvalgte skoler (n=375)

Denne spredning i forældrenes svar illustrerer også forskellene mht. om der bliver holdt elevsamtaler. Kapitel 6 diskuterer den nærmere betydning af elevernes inddragelse for undervisningens tilrettelæggelse.

Opsamling: Oplæg til videre analyse

Denne analyse lægger op til at det vil være relevant at foretage en nærmere undersøgelse af den betydning organiseringen af arbejdet med elevplanerne har på deres anvendelse og betydning. Analysen tyder fx på at samarbejde i team om planerne kan gøre det nemmere at give en samlet vurdering af elevernes adfærd i skolens dagligdag og i undervisningen, ligesom teamet kan være en sparringspartner i forhold til at udforme elevplansteksten. Det vil også være relevant at foretage fremtidige analyser af den betydning inddragelse af eleverne har for anvendelsen af planerne. Er det nok at eleverne bliver informeret om indholdet i planerne, eller bør eleverne i højere grad deltage i udformningen af planerne, fx ved at være med til at fastsætte deres individuelle læringsmål? Når lærere og elever anvender planerne på sidstnævnte måde, kan det medføre at elevernes indsigt i deres egen læring øges, jf. kapitel 6 om hvordan elevplaner bliver anvendt i Sverige.

6 Tilrettelæggelse af undervisningen og løbende evaluering af elevernes udbytte

Elevplanerne skal dels styrke tilrettelæggelsen af undervisningen så den bliver mere differentieret, dels fremme den løbende evaluering af elevernes udbytte af undervisningen. Generelt påvirker elevplanerne endnu ikke måden hvorpå undervisningen bliver tilrettelagt på de udvalgte skoler. Lærerne synes dog i kraft af elevplanerne at få et grundigere overblik og blive mere systematiske i deres refleksioner over eleverne, ligesom flere lærere har intentioner om at foretage en mere løbende evaluering af eleverne for fremtiden. Det danske arbejde med elevplaner kan inspireres af det svenske, eksemplificeret ved S:t Jörgens skola hvor elevplaner i højere grad er redskaber til at planlægge en differentieret undervisning.

Kapitlet belyser først sammenhængen mellem elevplanerne og arbejdet med den differentierede undervisning. Denne forståelse er nødvendig for at afspejle skolernes erfaringer med elevplaner i forhold til kravet om undervisningsdifferentiering. Dernæst belyser kapitlet elevplanernes betydning for undervisningens tilrettelæggelse og den løbende evaluering. Efterfølgende inddrager kapitlet svenske erfaringer med individuelle udviklingsplaner (elevplaner). Det svenske og det danske lovgrundlag bliver sammenlignet, og kapitlet giver et konkret eksempel på hvordan arbejdet med de individuelle udviklingsplaner er tilrettelagt i Sverige.

6.1 Danske erfaringer

Elevplaner skal være et redskab til undervisningsdifferentiering

Det er en del af formålet at elevplaner skal støtte op om undervisningsdifferentiering. Af bekendtgørelsen om elevplaner i folkeskolen fremgår det således at planerne skal styrke grundlaget for undervisningens planlægning og tilrettelæggelse, jf. lovens § 18.

Dvs. at undervisningen skal planlægges så den "svarer til den enkelte elevs behov og forudsætninger" (§ 18, stk. 1). Desuden fremgår det at lærer og elev løbende skal samarbejde "om fastsættelse af de mål, der søges opfyldt" (§ 18, stk. 4). Der stilles dermed krav om at eleven medvirker aktivt i den løbende evaluering og derigennem bliver bevidst om og medansvarlig for sin egen læring.

På den måde skal elevplanerne understøtte et læringssyn som handler om metalæring. Dvs. at eleverne i vid udstrækning er med til at fastsætte mål for og vurdere deres egen læring. Læreren rolle er primært at rådgive, sparre og give udfordringer til eleven på et niveau som passer til den enkelte elevs forudsætninger og behov.

Idealet for elevplaner er altså at de skal være redskaber der medvirker til at eleverne får indsigt i og tager medansvar for deres egen læring. Elevplanerne skal således indeholde udviklingsmål som er fremkommet i et samarbejde mellem lærere og elev. Eleven kender rationalerne bag disse mål og er selv i stand til at vurdere hvornår de er opnået. Udviklingsmålene skal være individuelle, men skal alle lede frem mod fælles mål som er formuleret i årsplanerne.

Visionerne bag elevplanerne handler således bl.a. om at implementere det læringssyn der ligger bag undervisningsdifferentiering.

Generelt lille betydning for undervisningens tilrettelæggelse

Generelt har planerne ikke den store betydning for undervisningens tilrettelæggelse på de deltagende skoler. Nogle af de interviewede lærere fremhæver at deres undervisning er tilrettelagt med årsplanerne på baggrund af trinmålene længe inden de skrev elevplanerne. De vurderer derfor at elevplanerne er uden betydning for årsplanerne. Her er pointen i forhold til en differentieret undervisning netop at alle eleverne skal arbejde frem mod målene i årsplanerne, men på forskellig vis, og at elevplanerne netop afspejler den individuelle progression. Nogle interviewede ledere og lærere har dog en forventning om at elevplanerne for fremtiden vil få større betydning for undervisningens tilrettelæggelse. En lærer fra Tingkærskolen siger:

Nej, det [tilrettelæggelsen af undervisningen] har vi ikke brugt elevplanerne til. Det er mere trinmålene der styrer tilrettelæggelsen, hvor man plukker noget ud man så arbejder med. Men det er jo meningen vi skal være mere fremadrettede [i elevplanerne], men vi er jo lige gået i gang.

Analysen viser at det heller ikke er tydeligt for alle lærere at elevplanerne skal være redskaber til undervisningsdifferentiering. Nogle lærere og især ledere er naturligvis ikke i tvivl om dette formål med planerne, men andre lærere forbinder planerne med information til forældrene og ikke med

at de skal understøtte en differentieret undervisning. Dermed synes informationen om at dette er et centralt formål med planerne, ikke at være nået tydeligt ud til alle lærere.

Analysen indikerer desuden at elevplanerne skal tilpasses andre redskaber til undervisningsdifferentiering de steder hvor der nu arbejdes særligt målrettet med undervisningsdifferentiering, fx på Uvelse Skole. Skolen har bygget hele sin struktur op omkring at undervisningen skal foregå differentieret, og har længe arbejdet med systematisk evaluering af eleverne og med at fastsætte individuelle mål for dem. Men her bliver andre redskaber som fx logbogen anvendt til at understøtte metalæringen. Umiddelbart vurderer ledelsen at elevplanerne i begyndelsen primært vil blive anvendt som en statusbeskrivelse til forældrene, og med tiden skal de blive mere fremadrettede. På Tovshøjskolen, hvor elevplanerne har været anvendt i ca. ti år, ses det også som en udfordring at planerne skal tilpasses lovens krav og stadig skal kunne fungere som redskaber til undervisningsdifferentiering. Dette uddybes nærmere i afsnit 8.4.

Elevplanerne giver overblik

Analysen viser at elevplanerne har ført til at nogle lærere bliver mere systematiske i deres vurdering af eleverne. Det skyldes at lærerne nu vurderer alle eleverne i forhold til trinmålene, hvor der tidligere var en tendens til at nogle elever fyldte særligt meget i overvejelserne eller i lærernes samtaler. Som en lærer fra Nordregårdsskolen siger, så er det bedste ved elevplanerne at de "giver et overblik" over alle eleverne. En leder fra Tovshøjskolen siger at en af styrkerne ved elevplanerne er "det der foregår i lærernes hoveder når de skal lave planerne – processen." Altså det at lærerne får en grundig refleksion over hver enkelt elevs udvikling.

Nogle af de interviewede ledere og lærere vurderer at selvom arbejdet med elevplanerne ikke direkte er styrende for undervisningens tilrettelæggelse, påvirker de alligevel lærerens syn på og arbejde med eleverne. Bl.a. vurderer en leder fra Hældagerskolen at arbejdet med elevplaner har ført til et øget antal henvisninger til skolens ressourcecenter fordi elevplanerne har skærpet lærernes opmærksomhed omkring de enkelte elevers behov.

Intentioner om at styrke den løbende evaluering

Dokumentationsmaterialet viser at elevplansarbejdet har sat fokus på vigtigheden af løbende evaluering af elevernes udbytte af undervisningen. Overordnet er der tre måder lærerne forholder sig til den løbende evaluering på.

For det første er der nogle lærere som allerede nu systematisk evaluerer løbende. Ofte er det lærere som i flere år har arbejdet med elevplaner. Nogle af lærerne fra Nordregårdsskolen – hvor elevplaner har været anvendt i flere år – kan nævnes som eksempler. Den systematiske evaluering foregår konkret ved at lærerne i de forskellige fag gør notater om eleverne og efter hver time fø-

rer dem ind i en logbog, og ved at de regelmæssigt gennemfører prøver. Det gælder også for de mindre fag, fx idræt og kristendom.

For det andet er der lærere som for første gang udarbejder elevplaner, som vurderer at de *for fremtiden* vil være mere systematiske omkring den løbende evaluering så det bliver nemmere at udarbejde planerne. Lærerne vil bl.a. kontinuerligt skrive noget ned om de enkelte elever så de løbende kan følge med i elevernes udvikling, og ikke blot samle alle informationerne lige inden de udfylder elevplanerne. Nogle fremhæver også at de vil arbejde mere med porteføljer og logbøger for at understøtte elevplansarbejdet.

For det tredje er der lærere som til trods for indførelsen af elevplaner ikke umiddelbart er indstillet på at ændre deres praksis i retning af større skriftlighed og systematik i den løbende evaluering da de ikke vurderer at det bidrager positivt til deres arbejde med eleverne. En lærer fra Nordregårdsskolen siger fx:

Jeg bruger ikke tid på at skrive en masse ned. Jeg danner mig et indtryk, og så har jeg det oppe i hovedet. (...)Tiden er for kostbar til at skrive ned og ned og ned.

Nogle lærere arbejder således allerede meget systematisk med den løbende evaluering, og nogle har intentioner om at gøre det for fremtiden. Det må her påpeges at arbejdet med den løbende evaluering kan have forskellige mål. Fx kan målet være at samle dokumentation der kan anvendes i skole-hjem-samarbejdet. Men løbende evaluering kan også understøtte en praksis der er karakteriseret af fokus på elevernes metalæring og individuelle læringsproces. Her vil den løbende evaluering være integreret i undervisningen og være med til at gøre eleven i stand til at fastsætte mål for og vurdere sin egen læring og dermed udgøre basis for at tilrettelægge undervisningen differentieret. Det fremgår dog ikke klart af dokumentationsmaterialet om alle lærerne har målet om metalæring og undervisningsdifferentiering for øje når de benytter den løbende evaluering, eller om de snarere opfatter løbende evaluering som en dokumentationsform.

Opsamling: Det er en udfordring at gøre elevplanerne til redskab for undervisningsdifferentiering

Lærerne fra de seks udvalgte skoler oplever at planerne giver dem et overblik over eleverne, og at arbejdet med dem kan være en god systematisk refleksionsproces. Det indebærer dog en række udfordringer at få elevplanerne gjort til redskaber for metalæring og undervisningsdifferentiering. Det kan heller ikke forventes at elevplanerne det første år fører til andre måder at organisere undervisningen på. Dokumentationen tyder dog på at det ikke er klart for alle lærere at et af formålene med elevplanerne er at de skal understøtte undervisningsdifferentiering. Det passer sammen med at opfølgingsdelen i elevplanerne er svag eller mangelfuld. Det første skridt i retning mod

at få elevplanerne til at leve op til deres formål må være at formålene bliver formidlet tydeligt til alle parter.

Nogle steder er udfordringen at indpasse elevplanerne blandt andre redskaber som allerede bruges til at understøtte en differentieret undervisning.

6.2 Svenske erfaringer

I Sverige synes arbejdet med de individuelle udviklingsplaner (elevplaner) at støtte op om udviklingen af elevernes metalæring og lærernes planlægning af en differentieret undervisning. Det fremgår af Skolverkets evaluering af det svenske arbejde med individuelle udviklingsplaner fra 2007 og kan også eksemplificeres med erfaringer fra S:t Jörgens skola i Helsingborg. De svenske erfaringer inddrages derfor i denne rapport som inspiration til det videre arbejde med elevplaner i Danmark.

Forskel i lancering og lovgrundlag

I Sverige blev der indført individuelle udviklingsplaner (elevplaner) 1. januar 2006. Arbejdet med de individuelle udviklingsplaner blev evalueret i foråret 2007. Evalueringen viser bl.a. at de individuelle udviklingsplaner har ført til at mange elever trænes i at dokumentere, følge op på og vurdere deres egen læring – de trænes i metalæring. Evalueringen viser også at lærerne formulerer udviklingsmål for de enkelte elever som er koblet til lærerplanernes mål (Skolverket 2007).

Dermed synes de individuelle udviklingsplaner at støtte op om at undervisningen planlægges differentieret. De individuelle udviklingsplaner har således fået en anden effekt end dokumentationsmaterialet i denne undersøgelse peger på at de danske elevplaner har. Det kan der være en lang række grunde til. Her peger vi på nogle forskelle på hvordan arbejdet fra centralt hold er planlagt. Disse forskelle kan have betydning for anvendelsen af elevplaner.

En af dem er den måde elevplanerne er formidlet til skolerne på. I Sverige er der udarbejdet en bindende vejledning (allmänna råd) til skolernes arbejde med de individuelle udviklingsplaner. Evalueringen af planerne fra 2007 viser bl.a. at den bindende vejledning i Sverige er en af grunde til at de individuelle udviklingsplaner har fået den ønskede effekt, nemlig at der bliver fastsat individuelle udviklingsmål for eleverne, og at de får øget indsigt i egen læring. Den bindende vejledning beskriver fx udgangspunktet for den individuelle udviklingsplan, lærernes arbejde med planen og planens indhold. I Danmark er der ikke udarbejdet en vejledning, og det kan være en grund til at det ikke er tydeligt for alle lærere hvad de konkrete formål med planen er, fx at den skal understøtte den differentierede undervisning.

Der er sandsynligvis andre forskelle i lanceringen af elevplanerne som har påvirket den modtagelse og betydning som planerne har fået i de to lande.

Der er desuden nogle forskelle i de to landes lovgrundlag for planerne. I Sverige er den individuelle udviklingsplan lovgivningsmæssigt bundet op på to obligatoriske udviklingssamtaler (skole-hjem-samtaler med elevdeltagelse). I Sverige har de obligatoriske samtaler den betydning at loven kan kræve at planen bliver til i en dialog som involverer først og fremmest eleven, men også forældrene. I Danmark er skole-hjem-samtalerne ikke obligatoriske. I stedet er elevplanerne lovgivningsmæssigt knyttet sammen med den løbende evaluering af eleverne og skolernes pligt til at underrette hjemmet om elevens udbytte af undervisningen. Det betyder at man ikke med loven i ryggen kan kræve at elevplanerne bindes sammen med skole-hjem-samtalen.

Også vægtningen af evaluering og opfølgning i lovgrundlaget er forskellig i Sverige og Danmark. Af den danske bekendtgørelse fremgår det at elevplanen skal indeholde både evalueringen af elevens udbytte af undervisningen og den besluttede opfølgning på den. I den svenske udviklingsplan er kravet om evalueringen mere indirekte end i den danske. Evalueringen skal ikke fremgå direkte af planen. Planen skal dog bygge på en evaluering, og evalueringen bør fremgå af udviklingssamtalen. Til gengæld fremhæves den fremadrettede dimension mere i det svenske lovgrundlag end i det danske. Det fremgår af det svenske lovgrundlag at udviklingsplanerne skal indeholde de indsatser som er nødvendige for at eleven udvikler sig så meget som muligt. Der står:

Vid utvecklingssamtalet skall läraren i en framåsyftande individuell utvecklingsplan skriftligt sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven skall nå målen och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen och kursplanerna.

(7 kap 2 § grundskoleförordningen, refereret i Skoleverkets Allmänna råd 2005 s. 8).

Desuden er de individuelle udviklingsplaner i Sverige offentlige i modsætning til de danske elevplaner, hvilket formodentligt stiller endnu større krav til formuleringerne i de svenske planer end i de danske.

De nævnte forskelle er sammenfattet i tabel 3.

Tabel 3
Forskelle i lovgrundlag og rammer for elevplaner/individuelle udviklingsplaner mellem Danmark og Sverige

Danmark	Sverige
Ingen central vejledning	Bindende vejledning som skolerne skal følge medmindre skolerne kan påvise at de opfylder bestemmelserne i lovgrundlaget selvom de handler på anden måde Vejledningen beskriver bl.a. formålet med planerne, organiseringen af arbejdsprocesserne på skolerne og planernes indhold
Elevplaner er i lovgrundlaget knyttet til løbende evaluering og skolens pligt til at underrette forældrene (skole-hjem-samtalerne er ikke obligatoriske)	Den individuelle udviklingsplan er i lovgrundlaget knyttet til to årlige obligatoriske udviklingssamtaler mellem elev, forældre og lærere
Både evaluering af elevens udbytte og den besluttede opfølgning skal fremgå af elevplanen	Udviklingsplanen skal primært være fremadrettet, og evaluering bør indgå under samtalen
Elevplanen er fortrolig	Udviklingsplanen er offentligt tilgængelig

Et svensk eksempel på arbejdet med individuelle udviklingsplaner

S:t Jörgens skola i Helsingborg bliver i denne rapport fremlagt som et godt eksempel på hvordan skoler arbejder med den individuelle udviklingsplan, og kan være med til at perspektivere de danske erfaringer med elevplaner som redskab til metalæring og undervisningsdifferentiering.

Arbejdet med den individuelle udviklingsplan er tilrettelagt så elevernes refleksioner over egen læring og egne udviklingsmål kommer i centrum, samtidig med at lærernes vurderinger også inddrages. På S:t Jörgens skola har hver elev en mentor som spiller en central rolle i arbejdet med den individuelle udviklingsplan. Konkret bliver elevplanen på skolen udarbejdet på følgende måde:

- Elevens mentor planlægger lærernes samarbejde omkring den pågældende elev. Lærerne taler sammen om hver enkelt elev eller sender deres bidrag til elevens mentor.
- De enkelte lærere holder forberedelsessamtaler med eleverne.
- Forældrene modtager den forrige individuelle udviklingsplan for at genopfriske målene herfra.

- Mentor, forældre og elev holder udviklingssamtalen. Mentoren sikrer at eleven er i centrum under udviklingssamtalerne så der fokuseres på elevens egen forståelse af læringsprocessen. Udviklingssamtalen foregår primært som en samtale mellem mentor og elev hvor eleven reflekterer over sin egen læring med afsæt i sin portefølje. Mentoren giver ekstra støtte til de elever som har vanskeligt ved at reflektere over deres egen læring. Sammen med mentoren fastsætter eleven individuelle læringsmål for den kommende periode. Forældrene lytter først og fremmest.
- Mentoren skriver i den individuelle udviklingsplan, enten under samtalen eller efterfølgende.

De interviewede lærere, forældre og ledelsespersoner vurderer at arbejdet med planen har ført til at elevernes bevidsthed om målene med undervisningen er blevet øget. Forskellene i forhold til den belyste danske praksis er dermed at udviklingsplanen bliver udarbejdet under eller efter en dialog som tydeligt er med til at understøtte elevernes evne til at reflektere over deres egen læring og tage medansvar for at fastsætte individuelle udviklingsmål.

Opsamling: Inspiration at hente i Sverige

Der er nogle forskelle i lovgrundlaget og arbejdet med elevplaner/individuelle udviklingsplaner i Danmark og Sverige som kan være en medvirkende årsag til at planerne bliver anvendt forskelligt. I Sverige er der udarbejdet en bindende vejledning til arbejdet med individuelle udviklingsplaner som bl.a. beskriver formålet med planerne, organiseringen af arbejdsprocessen på skolerne og planernes indhold. Denne vejledning har været medvirkende til at de svenske planer har skærpet elevernes metalæring og arbejdet med individuelle læringsmål for eleverne. En sådan vejledning findes ikke i Danmark, og analysen tyder som sagt på at budskaberne om elevplanernes formål ikke er nået tydeligt ud til alle lærere.

Der er også andre forskelle i praksis og lovgivning i de to lande. Bl.a. er det et krav i Sverige at planen skal udformes i tilknytning til udviklingssamtalen. Det betyder at det er i forbindelse med en dialog hvor forældrene og – endnu vigtigere – eleverne deltager. Det giver eleverne mulighed for at udvikle deres viden om deres egen læring og tage medansvar for deres fremtidige læringsmål. I Danmark er der ikke et så tydeligt krav om at eleverne skal indgå i udformningen af elevplanerne.

Endvidere fokuserer det svenske lovgrundlag primært på at planerne skal være fremadrettede. I Danmark skal både evaluering og det fremadrettede aspekt fremgå af planerne. Denne undersøgelse peger på at det er en udfordring at få de danske elevplaner til at være fremadrettede.

7 Skriftlige evalueringer til forældre

Elevplaner er en ny og udfordrende formidlingsopgave for mange af de interviewede lærere idet elevplanerne er rettet mod forældrene. Det er første gang lærerne har pligt til at kommunikere på skrift til forældrene om deres børns udbytte af undervisningen. Det har mange lærere været nervøse for, og de oplever det som en stor og tidskrævende opgave. For forældrene er det bl.a. vigtigt at planerne er så nuancerede at de kan genkende deres børn i dem.

Dette kapitel gennemgår først lærernes overvejelser om og erfaringer med skriftsprog og indhold, dernæst forældrenes erfaringer.

7.1 Lærernes erfaringer

For nogle lærere har det været en udfordrende opgave at udforme elevplanerne. For andre synes opgaven at have været knap så udfordrende. Dette gælder specielt for lærere som tidligere har været vant til at formulere sig meget på skrift til eksterne parter.

Særligt udfordrende at skrive de negative vurderinger

Nogle af de interviewede lærere giver udtryk for at det har været en stor opgave at udforme elevplanerne. Det kræver mange overvejelser om sprog og formuleringer at skrive til forældrene om elevernes udbytte af undervisningen. Lærerne har været usikre over for denne opgave og brugt meget tid på formuleringerne. Det skyldes at lærerne har været nervøse for dels at de blev misforstået, dels at de mere negative vurderinger af eleverne kan virke for hårde når de er formuleret på skrift. En lærer fra Taulov skole siger:

Det er derfor det tager så lang tid at skrive det [teksten i elevplanen]. Man formulerer om mange gange for ikke at virke for hård. Det bliver også svært hvis lærerne gør det meget forskelligt – fra tysk til matematik. Bruger man begreberne under, over og middel, men hvad er middel egentlig?

Tidligere har lærerne skullet formidle mundtligt til forældrene, og de oplever at den mundtlige formidling og den mimik som man kan bruge i situationen, får vurderingerne til at virke knap så barske som når de står "sort på hvidt".

Lærerne arbejder på forskellig vis med det skriftlige sprog i formidlingen til forældrene. Nogle fortæller at de blot beskriver eleverne som de oplever dem, og med de ord det falder dem naturligt at bruge. Andre er målgruppeorienterede i deres formidling og forsøger at se de enkelte forældre for sig når de skriver elevplanerne, for at sikre sig at sprog, fx lixtal, og indhold passer til de enkelte forældre. Det skyldes at de bevidst forsøger at undgå misforståelser mellem sig selv og forældrene, for hvis budskaberne bliver misforstået, kan det få uheldige konsekvenser. Det giver en lærer fra Tingkærskolen et eksempel på:

Det er forskelligt hvordan man skriver til forældrene. Jeg har fx en dreng hvor jeg er bekymret for at han får en på kassen af faren derhjemme hvis jeg skriver direkte at han ikke får lavet sine ting. (...) Man er jo nødt til at forholde sig til konsekvenserne af hvordan forældrene reagerer, og det kan i nogle få tilfælde gå hårdt ud over børnene, og det skal vi forsøge at forhindre.

De mange overvejelser om skriftsproget, formidlingen og målgruppen har bidraget til at mange lærere har oplevet det som nødvendigt at bruge mange arbejdstimer på at udforme elevplanerne. Nogle fremhæver at den tid er gået fra andre opgaver som fx at udvikle nyt undervisningsmateriale.

Det interne sprog skal gøres eksternt

Selvom nogle af lærerne, fx på Uvelse Skole, har været vant til tidligere at evaluere eleverne systematisk i interne notater, oplever de nu at det er en stor opgave at skulle formidle det eksternt til forældrene. I deres tidligere interne evalueringer kunne de bruge fagsprog, mere ligefremt sprog og noter såsom "obs. på Peter" hvis en dreng havde det svært i en periode, men den slags formidling egner sig ikke til forældrene.

Stor erfaring med skriftlig formidling er en fordel

Analysen tyder på at lærere der har været vant til at arbejde skriftligt og formidle vurderinger til eksterne modtagere, ikke ser det som nær så stor en udfordring at udarbejde elevplanerne. Det gælder fx for lærerne på de to skoler som har arbejdet med elevplaner i flere år. Det gælder også for lærere som har rutine i at skrive andre dokumenter end elevplanerne til eksterne parter, fx lærerne på Tingkærskolen. De har ikke udarbejdet elevplaner før, men de har stor erfaring i at skrive til eksterne parter som led i tidligere udviklingsarbejder. De oplever denne erfaring som en god ballast når de skal skrive elevplaner.

Desuden tyder analysen på at systematisk kompetenceudvikling i formidling også kan give lærerne et godt afsæt for arbejdet med elevplaner. Fx har nogle skoler arbejdet med at bruge et anerkendende sprog, dvs. et sprogbrug hvor man anerkender "den andens" udsagn, følelser og oplevelser. Lærere på disse skoler giver udtryk for at anvende erfaringer herfra i deres arbejde med elevplaner.

De interviewede lærere fremhæver dog – også på disse skoler – at de er omhyggelige og påpasselige med formidlingen i elevplanerne.

7.2 Forældrenes erfaring

Forældrene er generelt positive over for den skriftlige tilbagemelding

Dokumentationsmaterialet viser overordnet at forældrene er positivt stemt over at få de skriftlige elevplaner, men deres oplevelser er afhængige af sprog og indhold i elevplanerne.

Som det fremgår af tabel 4, viser spørgeskemaundersøgelsen således at 74 % af forældrene fra de fem skoler vurderer det som positivt (50 %) eller meget positivt (24 %) at få en skriftlig tilbagemelding på deres børns udbytte af undervisningen, mens kun 5 % oplever det som negativt (4 %) eller meget negativt (1 %).

Tabel 4

Hvordan oplever du samlet set det at få skriftlige tilbagemeldinger på dit barns udbytte af undervisningen?

Meget negativt	Negativt	Hverken/eller	Positivt	Meget positivt	I alt (n = 475)
1 %	4 %	21 %	50 %	24 %	100 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt forældre på fem udvalgte skoler (n=475)

Forældreinterviewene viser at nogle forældre havde meget lave forventninger til elevplanerne og blev positivt overraskede da de så resultaterne. De oplever at det er en klar forbedring i forhold til tidligere at de nu har udtalelser på skrift. Den generelle tilfredshed med elevplanerne som tabellen viser, må ses i lyset af forældrenes lave forventninger til planerne.

Nogle forældre fremhæver dog at kvaliteten af planerne endnu ikke er så høj som den bør være. De håber at kvaliteten bliver bedre fremover, herunder at planerne bliver mere fremadrettede.

Forældrene vurderer generelt at elevplanerne er forståelige

Som det fremgår af tabel 5, er elevplanerne formuleret så de fleste forældre nemt forstår dem. Spørgeskemaundersøgelsen viser således at 92 % af forældrene vurderer at formuleringerne i elevplanen i nogen eller høj grad er forståelige.

Tabel 5

I hvilken grad oplever du som forælder at formuleringerne i elevplanen er forståelige?

Slet ikke	I ringe grad	I nogen grad	I høj grad	I alt (n = 476)
0 %	7 %	32 %	60 %	100 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt forældre på fem udvalgte skoler (n=476)

Blandt de interviewede forældre er det også den generelle erfaring at planerne er nemme at forstå. Der er dog i nogle tilfælde opstået misforståelser omkring trin- og slutmål, jf. afsnit 5.1.

Det er vigtigt at forældrene kan genkende deres barn i elevplanerne

Dokumentationsmaterialet peger overordnet på at de elevplaner som bliver bedst modtaget, har en stor detaljeringsgrad. De elevplaner som bliver dårligst modtaget, indeholder kun standard-sætninger eller er for kontante i beskrivelsen af eleverne.

De interviewede forældre som har modtaget detaljerede elevplaner, er imponerede over lærernes arbejde. De oplever at kunne "genkende" deres barn og udtrykker glæde over at elevplanerne viser dem at deres barn "er blevet set i mængden" på en meget detaljeret måde af lærerne.

De forældre som har modtaget elevplaner hvor der er brugt standard vendinger og "copy and paste", oplever at elevplanerne nærmest bliver ligegyldige. En forælder har fx haft denne oplevelse idet vedkommendes tvillinger som går i to forskellige klasser, fik elevplaner med stort set identiske formuleringer i flere fag.

Nogle forældre har modtaget elevplaner som de vurderer som for kontante i beskrivelserne af eleverne. Forældrene oplever at det er hårdt at modtage sådanne planer, ligesom nogle forældre peger på at det kan være hårdt og demotiverende for eleverne at få mange negative vurderinger i elevplanerne. Dette opstår der især risiko for hvis samme udviklingspunkt fremhæves af flere lærere og gentages unødigt.

Forældrenes følelsesmæssige oplevelser af at få meget negative beskrivelser af deres børn er underbelyst i dokumentationsmaterialet fordi det umiddelbart kan virke meget privat at sætte ord på i en situation med flere interviewpersoner til stede. Et citat illustrerer dog de følelser forældre-

ne kan have i forbindelse med at modtage elevplaner. En forælder fra Nordregårdsskolen fremhæver at noget af det sværeste ved elevplanerne er:

[...] at det er mit kæreste øje de sidder og vurderer. Man er forældre og vil sit barn det bedste, og så kan det være rigtig svært at læse. [Hvordan man har det med at få formuleringerne om ens barn på skrift] kommer an på hvor man lige er når man får leveret elevplanen. Om den lige kommer når man har problemer i forvejen, eller når det går godt. Det kommer an på hvor man er som menneske. Vi er jo ikke i vores hoved, men i vores hjerte i forhold til vores børn.

Dokumentationsmaterialet giver også eksempler på at forældre har reageret stærkt på de elevplaner de har modtaget. Noget af lærernes påpasselighed med at formulere sig på skrift til forældrene afspejler sandsynligvis lærernes kendskab til at der kan komme stærke forældrereaktioner.

Opsamling: Den nye formidlingsopgave kræver overvejelser om indhold og sprog

For forældrene er det afgørende at de kan genkende deres barn i den elevplan de modtager, og at de har et entydigt indtryk af at barnet er blevet set og elevplanen formuleret dækkende i et sprog som beskriver lige netop denne elev. Hvis ikke dette er tilfældet, oplever de elevplanerne som nærmest værdiløse. De interviewede lærere har mange overvejelser om elevplanernes indhold og sprog. Det må fremhæves at lærerne på de skoler som har formidlingsredskaber de kan trække på, fx systematisk træning i anerkendende sprog og flere års erfaring med at skrive eksternt, tilsyneladende ikke finder skrivningen af elevplaner helt så udfordrende som lærerne fra de andre skoler.

I forhold til at det er en ny opgave for lærerne at formulere sig på denne krævende måde hvor det skal gøres ikke-stødende og etisk korrekt, kan det problematiseres at nogle lærere har arbejdet meget alene med elevplanerne, jf. kapitel 4. En bekymring kunne være om lærere med elevplanerne har fået en ny udfordrende arbejdsopgave som de mangler støtte til at varetage.

8 Skole-hjem-samarbejde

Helt overordnet har forældrene positive erfaringer med elevplanerne. Primært oplever de og lærerne at planerne kvalificerer skole-hjem-samtalerne. Disse bliver også ofte brugt til at indgå aftaler med forældrene om en opfølgning på evalueringen af elevernes udbytte af undervisningen. Men der er variationer i forskellige forældregrupperes vurderinger af elevplaner. Arbejdet med elevplaner i forhold til bogligt svage tosprogede forældre kræver fx særlige overvejelser om form og indhold.

Dette kapitel gengiver først forældrenes overordnede vurderinger af planerne, og dernæst beskriver kapitlet planernes betydning for skole-hjem-samtalerne. Herefter gennemgår kapitlet variationer i forskellige forældregrupperes vurderinger af elevplaner på baggrund af spørgeskemaundersøgelsen. Til sidst fremlægger kapitlet Tovshøjskolens særlige erfaringer med elevplansarbejdet over for resourcesvage tosprogede forældre.

8.1 Forældrenes overordnede vurderinger

Dokumentationsmaterialet viser samlet at forældrene er positive over for indførelsen af elevplanerne.

Som det fremgår af tabel 6, viser spørgeskemaundersøgelsen fx at 70 % af forældrene på de fem skoler samlet betegner deres erfaringer som enten positive (54 %) eller meget positive (16 %), mens blot 5 % betegner deres erfaringer som enten negative (4 %) eller meget negative (1 %).

Tabel 6
Forældrenes overordnede vurderinger af elevplaner

	Meget negative	Negative	Hverken/ eller	Positive	Meget positive	I alt
Hvordan vil du som forælder samlet betegne dine erfaringer med elevplaner? (n=480)	1 %	4 %	25 %	54 %	16 %	100 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt forældre på fem udvalgte skoler

8.2 Skole-hjem-samtalen

Elevplanen kvalificerer skole-hjem-samtalen

Dokumentationsmaterialet peger på at elevplanerne styrker skole-hjem-samtalerne. Det skyldes dels at forældrene gennem elevplanerne er bedre forberedt på samtalen, dels at lærere og forældre har et fælles udgangspunkt for samtalen. Samtalen kan derfor blive mere dybdegående og fremadrettet.

Alle deltagende skoler holder to skole-hjem-samtaler om året. Kun på Nordregårdsskolen har der i skoleåret 2006/07 været udleveret elevplaner til begge samtaler. På de andre skoler har forældrene blot fået elevplanerne til den sidste af årets skole-hjem-samtaler. Som det fremgår af tabel 7, har de fleste forældre (76 %) ifølge spørgeskemaundersøgelsen fået elevplanerne inden samtalen. Nogle har dog først fået den under samtalen (14 %) eller efter denne (6 %).

Tabel 7
Hvornår modtog du dit barns elevplan?

Før skole-hjem-samtalen	Under skole-hjem-samtalen	Efter skole-hjem-samtalen	Jeg modtager løbende opdateringer på mit barns elevplan	På et andet tidspunkt	I alt
76 %	14 %	6 %	2 %	2 %	100 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt forældre på fem udvalgte skoler (n=470)

Interviewene peger på at det er en fordel at forældrene får elevplanerne inden skole-hjem-samtalen. Det giver dem mulighed for at forberede sig hjemmefra i form af spørgsmål o.l. Som en forælder siger, betyder elevplanen at skole-hjem-samtalen bliver en mere ligeværdig dialog

idet både lærere og forældre har haft mulighed for at forberede sig på den. Det betyder også at forældrene allerede har kendskab til evalueringerne af eleverne og ikke under samtalen bliver overraskede over fx negative vurderinger. En leder fra Uvelse Skole fremhæver fx at elevplaner medfører at "[...]der ikke kommer nogen "bomber" under samtalen".

Desuden peger interviewene på at elevplanen giver et fælles udgangspunkt at tale ud fra. Det skyldes at en del informationer og vurderinger er givet på forhånd så man kan bruge selve samtalen til at nuancere informationerne og være fremadrettet. En forælder fra Hældagerskolen siger:

Man er bedre forberedt og kan komme længere i snakken [med elevplanen]. Vi kom mere i dybden, og det var lettere at se hvad jeg kunne gøre som mor for Mads. Når børnene bliver store og selv laver lektier, er det svært at vide hvad man skal hjælpe med, og dér hjælper planen. Jeg gik ud fra samtalen med en fornemmelse af hvor jeg skulle sætte ind det næste halve år.

Aftaler om hjemmets opfølgning

Et af formålene med elevplanen er at beskrive den fremadrettede opfølgning på evalueringen af elevens udbytte af undervisningen. I bekendtgørelsen står der at eventuelle aftaler med forældre og elever om opfølgning skal skrives ind i elevplanerne. Interviewene viser at nogle skole-hjem-samtaler bliver brugt til at indgå aftaler med forældrene og eleverne om hvordan de skal følge op. Nogle lærere får dog ikke efterfølgende aftalerne skrevet ind i planerne.

Der er forskellige parter som skal følge op på evalueringen af elevernes udbytte af undervisningen: lærerne, eleverne og forældrene. Som nævnt i afsnit 4.2 er beskrivelsen af opfølgningen i forhold til lærernes egen rolle ofte svag eller mangelfuld.

Interviewene viser til gengæld at nogle lærere indgår aftaler om forældrenes og elevens rolle i opfølgningen på skole-hjem-samtalen. Aftalerne kan handle om at forældrene støtter lektielæsningen generelt eller arbejder målrettet med nogle særlige problemstillinger sammen med deres børn. En forælder har fx indgået en aftale om at skulle "øve tabeller" med sit barn. Nogle forældre fortæller også at der bliver indgået aftaler med deres børn om deres adfærd i timerne. Det kan fx dreje sig om de skal markere mere i timerne eller arbejde mere med deres koncentration.

For nogle lærere er det dog en udfordring at få aftalerne skrevet ind i elevplanerne. Nogle lærere oplever umiddelbart at arbejdet med elevplanerne er overstået efter samtalen. De indgår aftalerne og får dem eventuelt skrevet ind i deres egne noter, men får ikke indføjede aftalerne i elevplanerne og sender dem til forældrene igen. En lærer siger det således at "[...]det er svært at få aftalen skrevet ind bagefter". Hvis arbejdet skal leve op til lovgrundlagets intentioner, bør aftalerne dog også fremgå af elevplanerne.

Opgaven kan fx løses på den måde som man har valgt i elevplanskabelonen fra Nordregårdsskolen. Den lægger direkte op til at lærere, forældre og elever skal indgå aftaler i løbet af skole-hjem-samtalen, og har en særlig rubrik hvori aftalerne skal noteres. Derefter skriver forældrene under på elevplanen.

Samtalen er nødvendig som opfølgning på elevplanen

Generelt vurderer lærere og forældre at samtalen ikke kan undværes som opfølgning på elevplanerne. Samtalen giver nemlig lærerne mulighed for at tydeliggøre det der står i elevplanerne, og rette eventuelle misforståelser, og forældrene får mulighed for at komme i dialog med lærerne.

Forældrene i denne undersøgelse oplever generelt at elevplanerne er skrevet i et forståeligt sprog, jf. kapitel 7 hvor det fremhæves at kun 7 % af forældrene giver udtryk for at de har problemer med at forstå sproget. Der kan dog være begreber – bl.a. fra trin- og slutmål – som forældrene har sværere ved at forstå, jf. afsnit 5.1. Både forældre og lærere fremhæver derfor at samtalen i tilknytning til elevplanerne er vigtig. Den giver lærerne mulighed for at forklare begreber og sprog, og forældrene kan spørge hvis de er usikre på noget.

Desuden vurderer både lærere og forældre overordnet at samtalen er vigtig fordi forældrene ofte sidder med et behov for at få uddybet og nuanceret evalueringerne af deres børns udbytte af undervisningen. Det skyldes at forældrene generelt har en stor interesse i og stærke følelser forbundet med hvordan det går deres børn – herunder hvordan de bliver evalueret af skolen. Det kan desuden være svært for lærerne at formulere sig på skrift så det ikke kan misforstås, jf. kapitel 7. Forældrene kan fx opfatte det skrevne som mere kritisk end det er ment, og det kan samtalen rette op på, ligesom samtalen giver mulighed for at gå mere i detaljer med evalueringerne af den enkelte elev. En forælder fra Tingkærskolen udtrykker her hvorfor samtalen er vigtig:

Jeg kan slet ikke forestille mig at få en elevplan uden at skulle til samtale, for det er svært skriftligt, der kan nemt være noget man misforstår, og så er det vigtigt at man har mulighed for at samle op.

På de deltagende skoler er der også en samtale i tilknytning til elevplanerne. Nogle lærere har endda været så nervøse for forældrenes reaktioner og eventuelle misforståelser at de har ventet med at udlevere elevplanerne til efter samtalerne. På Tingkærskolen er det dog intentionen at lærerne selv skal kunne vælge om de for fremtiden vil holde to skole-hjem-samtaler og skrive én elevplan eller i stedet holde én skole-hjem-samtale og skrive to elevplaner. Umiddelbart var de interviewede forældre på skolen kritiske over for den sidstnævnte løsning fordi de – som de andre interviewede forældre – oplever samtalen som en meget vigtig opfølgning på planen.

Opsamling: Elevplanen styrker skole-hjem-samtalen

Elevplanen er bundet op på folkeskolelovens § 13 som handler om at eleverne og forældrene regelmæssigt skal underrettes om skolens syn på elevernes udbytte af undervisningen. Mange skoler vælger i praksis at lade denne underretning ske ved skole-hjem-samtaler. Overordnet peger dokumentationen på at elevplanerne er et godt redskab i forbindelse med skole-hjem-samtalerne. Når forældrene modtager planen inden samtalen, kan de komme forberedt til samtalen, og det giver mulighed for en mere ligeværdig dialog. Desuden bliver forældrene ikke overraskede over eventuelle negative vurderinger af deres barn under samtalen, men kan være forberedt på dem inden. Under nogle af samtalerne bliver der desuden indgået aftaler om læreres, forældres og elevers opfølgning på elevplanen. Det er dog som nævnt ikke alle lærere som efterfølgende får disse aftaler skrevet ind i planerne sådan som bekendtgørelsen stiller krav om.

Dokumentationsmaterialet peger på at det er vigtigt at elevplanerne følges op af en skole-hjem-samtale fordi den giver mulighed for dialog mellem forældre og lærere, herunder mulighed for at opklare eventuelle misforståelser.

8.3 Forskellige forældregrupperes vurderinger af elevplaner

Spørgeskemaundersøgelsen på de fem skoler peger på at der er nogle sammenhænge mellem forældrenes baggrund og deres holdninger til elevplaner. I spørgeskemaundersøgelsen indgår baggrundsvariable om forældrenes alder, køn, uddannelse og sektorbeskæftigelse samt antallet af børn og de sprog der tales i hjemmet. Dette afsnit beskriver sammenhængene mellem disse variable og forældrenes vurderinger af elevplanerne.

Forældrenes uddannelsesbaggrund har betydning

Spørgeskemaundersøgelsen viser at forældre som har grundskole som højeste uddannelsesniveau, i højere grad end andre forældre oplever at formuleringerne i elevplanerne er svære at forstå. Samlet set oplever 7 % af alle forældre at formuleringerne i elevplanerne i ringe grad er forståelige, jf. kapitel 7. Men 19 % af de forældre som har grundskole som højeste uddannelsesniveau, vurderer at formuleringerne i elevplanerne i ringe grad er forståelige. Det gælder kun mellem 0 % og 8 % af de forældre som har en længere uddannelse bag sig.

Endvidere fremgår det at forældrenes holdning til det at modtage skriftlige tilbagemeldinger på deres barns udbytte af undervisningen også har sammenhæng med deres uddannelsesbaggrund. I alt har 24 % af forældrene svaret at de er meget positive over for det at få skriftlige tilbagemeldinger. En nærmere analyse af svarene viser at andelen af forældre som er meget positive, er højere blandt forældre med videregående uddannelse (28 %) eller gymnasial uddannelse (25 %) end blandt forældre med erhvervsfaglig uddannelse (20 %) eller grundskolen (13 %) som højeste uddannelsesniveau.

Forældrenes alder og flere børn på skolen har en vis betydning

Spørgeskemaundersøgelsen viser at forældrenes alder og det antal børn de har (som går på skolen), har betydning for deres vurderinger af elevplanerne.

Jo ældre forældrene er:

- Desto mindre positive er deres samlede erfaringer med elevplanerne
- Desto mindre positivt vurderer de det at få skriftlige tilbagemeldinger på deres barns udbytte af undervisningen
- Desto mindre indsigt vurderer de at elevplanerne giver dem i barnets personlige og sociale udvikling i skolens dagligdag.

Det antal børn forældrene har på skolen, ser ud til at have betydning for deres oplevelse af elevplanerne. 28 % af de forældre der har mere end ét barn på skolen, er således "meget positive" over for det at få skriftlige tilbagemeldinger på deres børns udbytte af undervisningen, mens tallet for forældre med kun ét barn på skolen er 18 %.

Forældrenes oplevelser af elevplanerne har altså både sammenhæng med alder og antal børn. Til gengæld viser analysen at der umiddelbart ikke er nogen forskel på hvordan mænd og kvinder vurderer elevplanerne.

Forældre til tosprogede elever er umiddelbart mere positive

Forældrene til de tosprogede elever² har mere positive vurderinger af elevplanernes betydning på en række områder end forældrene til de etnisk danske elever har. Disse resultater må dog tages med forbehold. En stor del af de forældre til tosprogede elever som indgår i spørgeskemaundersøgelsen, har svaret at de ikke har modtaget en elevplan selvom de sandsynligvis har modtaget en sådan, jf. appendiks B. Analysen inkluderer naturligvis kun de forældre som svarer at de har modtaget en elevplan. Det betyder at der reelt er et forholdsvist stort frafald blandt forældre til tosprogede elever, og det kan have konsekvenser for resultaterne fordi frafaldet muligvis ikke er tilfældigt. Den resterende gruppe hvis svar analysen bygger på, er derfor ikke nødvendigvis repræsentativ for alle forældre til tosprogede børn på de udvalgte skoler.

Analysen viser at relativt flere forældre til tosprogede elever end til etnisk danske elever i nogen eller høj grad vurderer at elevplanerne giver dem indsigt i den løbende evaluering af deres børns

² I spørgeskemaet er forældrene blevet bedt om at angive hvilket sprog de taler i hjemmet. Her er svarene lagt sammen til de tre kategorier "Kun dansk" "Kun andet" og "Dansk og andet". De forældre som har svaret "Dansk og andet" eller "Kun andet", vil her også samlet blive betegnet som forældre til tosprogede elever. De elever i hvis hjem der udelukkende bliver talt dansk, betegnes her som "etnisk danske".

udbytte af undervisningen i fagene idræt, kristendomskundskab, historie og musik. For de andre fag ses ingen signifikante forskelle.

Forældrene til tosprogede børn har også en mere positiv oplevelse af at elevplanen giver dem indsigt i barnets personlige og sociale udvikling i skolens dagligdag. 91 % af de forældre der kommer fra hjem hvor der kun bliver talt et andet sprog end dansk, og 89 % af de forældre der kommer fra hjem hvor der bliver talt både dansk og et andet sprog, oplever således at elevplanen i nogen eller høj grad giver en sådan indsigt. Til sammenligning mener 73 % af forældrene til elever i hvis hjem der kun bliver talt dansk, at elevplanen i nogen eller høj grad giver dem indsigt i barnets personlige og sociale udvikling i skolens dagligdag.

Ydermere oplever forældre til elever i hvis hjem der kun bliver talt et andet sprog end dansk (85 %), eller i hvis hjem der bliver talt både dansk og et andet sprog (64 %), i højere grad end forældre til elever i hvis hjem der kun bliver talt dansk (45 %), samlet set at elevplanerne påvirker den løbende kontakt med lærerne positivt eller meget positivt.

Opsamling: Forældres baggrund har betydning for oplevelsen af elevplaner

Interviewene viser at nogle lærere tænker målgruppeorienteret når de skriver elevplanerne – de ser forældrene for sig og forsøger at rette planerne mod dem som nævnt i kapitel 7. Andre lærere har ikke forældrene for øje når de skriver. Samtidig peger spørgeskemaundersøgelsen på at forskellige forældregrupper har forskellige vurderinger af og erfaringer med elevplanerne.

Spørgeskemaundersøgelsen peger således på at de forældre der har grundskolen som højeste uddannelsesniveau, kan have sværere end andre forældre ved at forstå formuleringerne i elevplanerne. Forældre til tosprogede elever har på nogle punkter mere positive oplevelser af elevplanernes betydning end andre forældre har. Der må dog tages nogle metodiske forbehold over for dette resultat. Desuden har ældre forældre samlet set mindre positive erfaringer med elevplanerne end yngre forældre.

Der er således nogle mønstre i det samlede billede af de forskellige forældregrupper som det kan være relevant at undersøge nærmere i den kommende nationale undersøgelse af elevplaner.

8.4 Elevplaner til ressourcetsvage tosprogede familier

Der er særlige udfordringer forbundet med at bruge elevplaner i skole-hjem-samarbejdet med forældre til tosprogede børn som kommer fra ressourcetsvage hjem. Disse erfaringer kommer fra Tovshøjskolen hvor elevgruppen næsten udelukkende består af tosprogede elever hvoraf en stor del kommer fra ressourcetsvage familier.

Tovshøjskolen har arbejdet med elevplaner i ca. ti år og har derfor stor erfaring med at bruge planerne over for skolens elevgruppe. Skolens erfaringer vil derfor blive fremlagt her selvom erfaringerne kun bygger på én skole. Det må påpeges at skolens vurderinger ikke siger noget om hvordan planerne indgår i arbejdet med andre tosprogede elever, fx elever fra ressourcestærke familier.

På Tovshøjskolen med dens særlige elevgrupper oplever ledere og lærere at det er en udfordring at formulere sig på skrift til skolens forældregruppe. Nogle forældre har fx problemer med at læse dansk, og nogle forældre har en stor børneflokk. De modtager derfor relativt mange planer, og det kan gøre læsearbejdet ekstra stort. Ledelsen fremhæver derfor at de skriftlige planer skal være enkle og meget konkrete. På samme tid lægger de interviewede lærere og ledelsen også stor vægt på den mundtlige dialog med forældrene som opfølgning på planerne.

Desuden oplever lærere og ledelse at mens en del forældre er aktive i forhold til skolen, involverer nogle af forældrene sig meget lidt i skolen. Ofte kommer de fx ikke til fællesarrangementer og har kun begrænset indsigt i skolens hverdag. Ledelsen vurderer at forældrene gerne vil modtage elevplaner og have en vurdering af elevens faglige udbytte. De har dog svært ved at se hvordan de selv skal bidrage til at udvikle elevens faglige niveau. En af lederne siger:

Vores forældre er rigtig glade for at vide hvor deres barn står. Status vil de gerne have. Men det fremadrettede – hvor skal man nå hen og hvordan – har de svært ved at forholde sig til. De siger "det kan vi jo ikke gøre noget ved" og står af på det faglige. De er med på de mere konkrete ting som at de skal komme til tiden, have spidse blyanter m.m., men det faglige mener de er lærernes opgave.

Endvidere fremhæver ledelse og lærere at det er vigtigt at planerne stiller realistiske udviklingsmål for eleverne. Mange af dem er bogligt svage. Det kan være meget demotiverende for dem og deres forældre blot at få oplysninger om hvor langt elevernes faglige niveau er fra trinmålene, og at blive konfronteret med dette så ofte som det sker vha. elevplanerne. I stedet bliver eleverne motiveret af at de også kan se at de opnår en faglig udvikling i forhold til deres eget niveau. Det er således en udfordring at få planerne til at indeholde såvel evalueringer af elevernes udbytte i forhold til trinmålene som realistiske udviklingsmål og beskrivelser af succesoplevelser.

Tovshøjskolen udvikler stadig sit arbejde med denne gruppe af elever og forældre og har fra skoleåret 2007/08 bl.a. indført at alle elever får en kontaktlærer. Vedkommende får bl.a. til opgave at formidle elevplanerne under skole-hjem-samtalerne. Teamsamarbejdet om elevplanerne bliver ifølge skolens ledelse dermed også mere centralt, bl.a. fordi kontaktlæreren skal have stor indsigt i evalueringen af eleverne i de enkelte fag.

9 Opsamling til national undersøgelse

Formålet med den nationale undersøgelse af elevplaner i 2008 er at belyse om skolernes arbejde med elevplaner har betydet ændringer i skolernes praksis. Mere konkret skal undersøgelsen besvare følgende spørgsmål:

- Fører arbejdet med elevplaner til en øget grad af undervisningsdifferentiering i lærernes praksis?
- Udgør elevplanerne et redskab til løbende evaluering af elevernes udbytte af undervisningen?
- Styrker arbejdet med elevplanerne skole-hjem-samarbejdet, og sikres det at forældrene i højere grad bliver informeret og delagtiggjort i forhold som elevernes læring og udvikling?
- Virker elevplanerne motiverende og udviklende for eleverne, og bliver de i højere grad inddraget i fastsættelse af egne læringsmål og mål for undervisningen?

I forhold til disse spørgsmål viser nærværende undersøgelse hvilke dele af praksis det er vigtigt at fokusere på i den nationale undersøgelse af elevplanernes betydning.

Opfølgingsdelen i elevplanerne er afgørende som bindeled mellem elevplaner og undervisningsdifferentiering. Hvis der ikke er en opfølgingsdel i elevplanerne som indeholder en konkret og fremadrettet handleplan, også for lærerens rolle, er det svært at opfatte elevplanerne som et reelt værktøj til undervisningsdifferentiering. Det er derfor i forbindelse med spørgsmålet om undervisningsdifferentiering relevant at undersøge opfølgningen i elevplanerne nærmere.

Denne undersøgelse viser at en del lærere har intentioner om at foretage mere løbende evaluering fordi de skal udarbejde elevplanerne. Det bliver relevant at følge om elevplanerne på denne måde vil bidrage til at understøtte den løbende evaluering af elevernes udbytte, eller om evalueringerne af elevernes udbytte blot bliver til punktnedslag lige inden elevplanerne skal udarbejdes. Det bliver også interessant at se hvordan elevplanerne kommer til at indgå i den løbende evaluering. Bliver de fx dynamiske dokumenter som der kontinuerligt arbejdes på, eller bliver de statusdokumenter som primært bliver brugt i formidlingen til forældrene?

Undersøgelsen peger endvidere på at elevplanerne helt konkret styrker skole-hjem-samtalerne så de kan foregå på et bedre grundlag end tidligere. Det vil derfor være relevant at se elevplanerne i sammenhæng med samtalerne når planernes betydning for skole-hjem-samarbejdet skal undersøges.

Undersøgelsen viser desuden at arbejdet med elevplaner er organiseret forskelligt på skolerne, fx i forhold til hvordan elevplanerne bliver drøftet i lærerteamene. Det vil være relevant at undersøge hvordan organiseringen af arbejdet påvirker udformningen og anvendelsen af elevplanerne på skolerne. Fx har formidlingsopgaven i elevplanerne været udfordrende for lærerne. Det er relevant at undersøge hvordan skolekultur og organisering af arbejdet kan være med til at understøtte lærernes arbejde med formidlingen.

Elevernes inddragelse og rolle i arbejdet med elevplanerne er meget begrænset i forhold til de svenske erfaringer. Planerne fungerer på de seks danske skoler hovedsageligt som et redskab til information af forældrene, mens de i Sverige i langt højere grad fungerer som et refleksionsredskab for eleven selv, dvs. et redskab til metalæring. Der er forskelle i lovgrundlaget og lanceringen af arbejdet med elevplaner i de to lande, bl.a. er der i Sverige udarbejdet en bindende vejledning. Det er derfor også vigtigt at se elevplanerne i forhold til lovgrundlag, vejledninger og kontekst på mere centralt niveau end skoleniveau for bedre at forstå hvad der har betydning for elevplanens kvaliteter som redskab.

Appendiks A

Projektbeskrivelse for forundersøgelse af arbejdet med elevplaner

Baggrund

Med ændringerne i folkeskoleloven fra 1993 kom der større fokus på individuelle læringsmål og løbende evaluering af den enkelte elevs udbytte af undervisningen. Det blev understreget i loven at lærerne skal tilrettelægge en undervisning der svarer til den enkelte elevs behov og forudsætninger, og at skolens leder skal sikre at lærerne tilrettelægger en undervisning der udfordrer alle elever. Den nylige indførelse af elevplaner stiller krav om lærernes skriftlighed og systematik i deres arbejde med at evaluere den enkelte elevs udbytte af undervisningen.

En elevplan skal indeholde oplysninger om den løbende evaluering af elevens udbytte af undervisningen og den skal gøre rede for den besluttede opfølgning på evalueringen. Elevplanen skal dermed både anvendes som et redskab til evaluering af den enkelte elev og til lærerens planlægning af en differentieret undervisning.

Elevplaner bliver allerede anvendt på nogle skoler. Men med Bekendtgørelse om elevplaner i folkeskolen gældende fra 1. august 2006 er anvendelsen af elevplaner for alle elever og på alle klassetrin nu blevet obligatorisk på alle skoler. Målet med elevplanen er ifølge bekendtgørelsen blandt andet at:

- *"...styrke grundlaget for undervisningens planlægning og tilrettelæggelse, og derigennem at forbedre udbyttet af undervisningen for den enkelte elev" (§ 2).*
- *"...styrke den løbende evaluering af elevens udbytte af undervisningen" (§ 2, stk. 2).*
- *"...styrke samarbejdet mellem skole og hjem. Den indgår i den regelmæssige underretning af eleven og forældrene om elevernes udbytte af skolegangen. Endvidere bidrager den til at*

kvalificere drøftelsen af, hvordan der fremadrettet kan støttes op om undervisningen af eleven fra både skolens og forældrenes side" (§ 2, stk. 3).

EVA's tidligere evalueringer viser at samarbejdet med forældrene om det enkelte barn primært foregår i skole-hjem-samtaler, som typisk foregår en til to gange årligt. Med indførelsen af elevplaner er samarbejdet og samtalerne nu søgt styrket gennem forankring i et skriftligt dokument.

Formål

Der er tale om en forundersøgelse der skal tilvejebringe grundlaget for en efterfølgende nationalt dækkende undersøgelse af implementeringen af elevplaner. Undersøgelsen tjener således det dobbelte formål at den skal være hypotesegenererende og eksplorativt afdække de væsentligste centrale problemstillinger, samtidig med at den skal belyse hidtil indhøstede erfaringer med elevplaner i form af en afrapportering. Konkret er formålet med undersøgelsen:

- at afdække erfaringer med brug af elevplaner blandt skoleledelser lærere og forældre
- at afdække elevplanernes betydning for skole-hjem samarbejdet
- På baggrund af ovenstående at indkredse centrale pædagogiske og praktiske problemstillinger vedrørende elevplanernes betydning for hhv. undervisningens tilrettelæggelse og for skole-hjem samarbejdet.

Erfaringer med elevplaner generelt

Første del af analysen vil afdække hidtidige erfaringer med brug af elevplaner set i forhold til de tre fokuspunkter bekendtgørelsen sigter til:

- tilrettelæggelse af undervisningen
- den løbende evaluering af den enkelte elev
- skole-hjem-samarbejdet.

Formålet er dels at undersøge elevplanernes udformning, dels at undersøge hvem der på de forskellige skoler er involveret i udarbejdelsen af elevplanerne.

Denne del vil være baseret på en case-undersøgelse af nogle få udvalgte skoler som i forskellig udstrækning har erfaring med elevplaner. Her inddrages blandt andet skolebesøg og interview med lærere, forældre og skoleledelser.

Elevplaners betydning for skole-hjem-samarbejdet

Anden del af analysen fokuserer særligt på elevplaners betydning for samarbejdet mellem skole og forældre om den enkelte elev.

Denne del af undersøgelsen vil belyse:

- muligheder og barrierer i skole-hjem samarbejdet som opstår med den skriftliggørelse der er indført med elevplanerne
- elevplanernes betydning for samarbejde mellem skole og forældre, herunder opfølgning på evalueringen af elevens udbytte
- elevplanernes betydning for samarbejdet med særlige forældregrupper

Denne del vil dels være baseret på erfaringer og vurderinger fra case-undersøgelsen, dels på en supplerende spørgeskemaundersøgelse blandt forældre til elever på de seks case-skoler.

Metode og dokumentationsindsamling

Undersøgelsen vil være baseret på henholdsvis kvalitativ og kvantitativ dokumentation fra de udvalgte skoler.

Den samlede undersøgelse vil bestå af følgende dele:

- Deskresearch
- Besøgsinterview på en svensk skole med relevant erfaring
- Spørgeskemaundersøgelse blandt forældre på de udvalgte skoler
- Casestudier med besøgsinterview på udvalgte skoler.

Desk-research

I den indledende desk-research indsamles viden om arbejdet med elevplaner i den danske folkeskole. Denne undersøgelsesdel har endvidere til formål at skabe grundlag for udvælgelsen af de skoler som skal indgå i spørgeskemaundersøgelsen og casestudierne.

Besøg på en svensk skole

Gennem besøg på en svensk skole indsamles deres erfaringer med planerne hidtil. Svenske skoler har anvendt planer svarende til de danske elevplaner i en årrække, og de har derfor erfaringer som er interessante at inddrage i undersøgelsen.

De svenske erfaringer anvendes som supplerende inspiration og perspektivering for undersøgelsen af de seks danske skoler.

Casestudier og udvælgelse af skoler

De seks danske skoler vil blive udvalgt på baggrund af en række kriterier. Udvælgelsen vil foregå på baggrund af en screening blandt kommuner fordelt på landets forskellige regioner, som skal afdække hvilke skoler der har erfaring med elevplaner på nuværende tidspunkt.

Skolerne udvælges således på baggrund af at de allerede har erfaring med elevplaner – nogle gennem flere år og nogle gennem kortere tid. På nogle af skolerne vil erfaringerne evt. være fra en del af skolens virksomhed fx forsøg i enkelte klasser eller afdelinger.

Der tages i udvælgelsen endvidere højde for om skolerne kan have særlige udfordringer i forhold til skole-hjem-samarbejdet, som fx kan have baggrund i skolernes elevgrundlag. Skolernes størrelse kan desuden have betydning for implementeringen af elevplaner fx i forhold til muligheder for erfaringsdeling på større og mindre skoler.

De deltagende skoler vil altså blive udvalgt på baggrund af:

- erfaringer med anvendelse af elevplaner
- elevgrundlag
- skolestørrelse
- geografisk placering.

Der aflægges et besøg på hver case-skole. Under besøget gennemføres der interview med henholdsvis lærere, forældre og skoleledelser. Dokumentationen vil således bestå af erfaringer og vurderinger fra de tre forskellige parter.

Spørgeskemaundersøgelse

Der gennemføres før besøgene en spørgeskemaundersøgelse blandt forældre på de seks udvalgte skoler. Dette skal sikre en vis bredde i dokumentationsgrundlaget, selvom det på nuværende tidspunkt ikke vil være muligt at udarbejde en repræsentativ undersøgelse på landsplan da det stadig er meget få skoler og forældre der har erfaringer med elevplaner.

Spørgeskemaundersøgelsen blandt forældrene på de seks skoler skal fungere som baggrund for planlægningen af skolebesøgene/udarbejdelse af interviewguider, og den vil i analysen blive anvendt som dokumentation i samspil med besøgsinterviewene med skoleledelser, lærere og forældre.

Appendiks B

Dokumentation og metode

Undersøgelsen bygger dels på en spørgeskemaundersøgelse blandt forældre på de seks udvalgte skoler, dels på interview med ledere, lærere og forældre fra skolerne. I det følgende uddybes det hvordan dokumentationsmaterialet er indsamlet, og hvilke valg der er foretaget undervejs.

Udvælgelse af skoler der har erfaringer med elevplaner

Som nævnt i indledningen har de seks skoler forskellige erfaringer med elevplaner, nogle gennem længere tid end andre. Research og udvælgelse blev foretaget systematisk gennem rundringning til kommuner og skoler indtil der var fundet skoler nok. For at målrette søgningen, blev der desuden indhentet forslag til kommuner og skoler fra personer med særlig viden om området.

Der blev i alt ringet til 11 kommuner som alle blev spurgt om skolernes erfaringer med elevplaner, deres elevgrundlag og om kommunen havde udarbejdet fælles retningslinjer for udfærdigelsen af planerne. Skolerne er efterfølgende blevet kontaktet telefonisk og spurgt om deres erfaringer og om deres interesse for at medvirke. Projektet blev indledt midt i det første skoleår efter udstedelsen af bekendtgørelsen. Det var derfor vigtigt at sikre at de seks medvirkende skoler faktisk havde arbejdet med elevplaner så undersøgelsen afdækkede praktiske erfaringer med elevplaner og ikke blot holdninger og forventninger til planerne. Udvælgelsesmetoden har imidlertid vist sig at indebære nogle usikkerheder som har bevirket at de konkrete erfaringer med elevplaner blandt lærere på nogle skoler under besøgene har vist sig at være mindre end antaget på baggrund af screeningen. Alle medvirkende skoler har dog haft erfaring med brugen af elevplaner i mindst ét skoleår og erfaring med relaterede redskaber inden udstedelsen af bekendtgørelsen, jf. beskrivelsen i afsnit 2.2.

To af skolerne, Nordregårdsskolen og Tovshøjskolen, har før lovens indførelse arbejdet med elevplaner. De fire andre skoler har alle haft udviklingsarbejder og praksisser som til dels kan understøtte arbejdet med elevplaner, men skolerne har ikke direkte arbejdet med elevplaner. På Uvelse Skole har lærerteam bl.a. systematisk drøftet eleverne og deres faglige niveau. Overvejelserne

blev indskrevet i såkaldte profilmapper, men mapperne var interne arbejdsredskaber, og forældrene fik derfor ikke beskrivelserne på skrift. Hældagerskolen har arbejdet målrettet med systematisk evaluering af elevernes udbytte af undervisningen, men ikke med skriftlig formidling heraf til forældrene. Desuden har skole-hjem-samtalerne været forberedt skriftligt i form af samtaleark hvoraf elevernes evaluering af deres eget faglige niveau fremgik. Tingkærskolen og Taulov Skole har haft forskellige former for udviklingsarbejder. Tingkærskolen har bl.a. tidligere haft elevsamtaler af en halv times varighed. I disse blev der bl.a. opstillet mål for eleven som der skulle arbejdes med inden den næste samtale. Skolen har også deltaget i et udviklingsarbejde omkring udformningen af elevplaner. Taulov Skole har bl.a. tidligere arbejdet med milepæle for eleverne i overbygningen hvor det blev noteret hvad elevernes skulle arbejde med inden næste samtale.

De seks skolars deltagelse i undersøgelsen er frivillig. De er først blevet kontaktet telefonisk, og skolelederne er blevet spurgt om de ville deltage. Efter aftale har de derefter modtaget et brev med nærmere information om undersøgelsens dele og vilkårene for at deltage, og de har bekræftet deltagelsen skriftligt.

Forbehold hos Nordregårdsskolen

Nordregårdsskolen valgte i samarbejde med kommunen at foretage udvælgelsen af elever og forældre til spørgeskemaundersøgelsen på en anden måde end de fem øvrige skoler idet skolen foretrak at spørge forældrene om de måtte videregive deres kontaktoplysninger. Dette skabte en ekstra stor risiko for frafald i spørgeskemaundersøgelsen, hvilket har bevirket at resultaterne fra denne skole er endt med metodisk set ikke at være sammenlignelige med resultaterne fra de fem øvrige skoler. Derfor består dokumentationen fra Nordregårdsskolen alene af de kvalitative interview og eksempler på elevplaner som er indsamlet før besøget på skolen, og derfor refereres der til "de fem skoler" når datamateriale fra spørgeskemaundersøgelsen analyseres.

Spørgeskemaundersøgelsen

Spørgeskemaundersøgelsen er foretaget blandt forældre til elever fra 0. til og med 10. klassestrin på de seks skoler. Den er foretaget i et samarbejde mellem NIRAS Konsulenterne og EVA og blev gennemført fra april til september 2007. Forældre på alle seks skoler har besvaret skemaet, men på grund af ovenstående forbehold hos Nordregårdsskolen beskrives svarprocent og procedure i det følgende kun på baggrund af de fem øvrige skoler.

De forældre som har besvaret spørgeskemaet, er tilfældigt udvalgt gennem udtræk på en nummereret liste. Antallet af udtrukne forældre udgør en repræsentativ stikprøve fra hver skole der er foretaget ud fra skolens størrelse. Dog er der mindst 150 deltagere for hver skole. Det samlede elevtal på de fem skoler er 2.154 elever. Der er i alt udsendt 1.006 spørgeskemaer, og der er indkommet besvarelser fra 617 forældre. Dette resulterer i en svarprocent i stikprøven på 61. Svar-

procenten vurderes at være tilfredsstillende da en frafaldsanalyse samtidig tyder på at de deltagende respondenter er repræsentative for den samlede gruppe af forældre på de fem skoler.

For at få et tilstrækkeligt stort datagrundlag til at belyse situationen på hver af de fem skoler blev der foretaget en stratificeret udvælgelse af elever så de mindste af de fem skoler blev overrepræsenteret i den udvalgte stikprøve, mens de største skoler blev underrepræsenteret. Af denne grund er svarene efterfølgende blevet vægtet så de indkomne svar er repræsentative for holdningerne på de fem skoler.

Da enheden i undersøgelsen er den enkelte elev, kunne forældrene blive udtrukket til at skulle deltage i undersøgelsen flere gange. I følgebrevet til spørgeskemaet blev det gjort klart hvilket barn spørgeskemaet omhandlede. Det viste sig imidlertid at være en udfordring at gøre det helt klart. I forbindelse med besøgene kom det nemlig frem at nogle skoler havde talt med forældre som alligevel undrede sig over at have modtaget flere skemaer. Der er dog tale om en meget lille andel af forældrene der har modtaget to skemaer.

Spørgeskemaundersøgelsen er gennemført som kombineret internetbaseret og postal undersøgelse blandt forældre på fem udvalgte skoler. For at sikre en tilfredsstillende svarprocent blandt forældre med anden etnisk baggrund end dansk er spørgeskemaet blevet oversat til fire fremmedsprog: arabisk, tyrkisk, somali og pakistansk. Der er endvidere gennemført en telefonisk rykkerrunde med mulighed for at besvare skemaet telefonisk. Denne runde er gennemført af NIRAS' tosprogede studenterkorps for at sikre at forældre som ikke taler dansk, også har fået denne ekstra mulighed for at forstå og besvare spørgeskemaet.

Spørgeskemaet er inden udsendelsen blevet afprøvet i en pilottest foretaget på alle skolerne. Pilottesten blev gennemført ved at kontakte én forælder fra hver skole og derefter sende dem en papirudgave af spørgeskemaet. Efterfølgende blev forældrene kontaktet telefonisk og interviewet om henholdsvis spørgeskemaets ordlyd, terminologi og længde og om hvorvidt det var dækkende. I forbindelse med interviewet blev hvert enkelt spørgsmål i spørgeskemaet gennemgået. På baggrund af kommentarerne blev det endelige skema udarbejdet. Selvom spørgeskemaet blev pilottestet, viste projektgruppens interview med forældrene at enkelte af skemaets spørgsmål kan tolkes forskelligt. Svarene på disse spørgsmål indgår derfor ikke i denne rapport.

20 % af de forældre som modtog spørgeskemaet, har svaret at de ikke har modtaget en elevplan. Det er der forskellige grunde til. Bl.a. har en skole af flere årsager bevidst valgt ikke at udarbejde elevplaner til eleverne i visse klasser, ligesom alle skolerne har valgt ikke at udarbejde elevplaner for 10.-klasser. Desuden kan sproglige misforståelser betyde at nogle forældre har svaret nej til at have modtaget en elevplan selvom de sandsynligvis har fået en. En analyse viser at mellem 71 % og 92 % af forældrene på fire ud af de fem skoler tilkendegiver at have fået en elev-

plan. På den femte skole er tallet 42 %. Denne skole har den højeste andel af tosprogede elever. En analyse viser at 56 % af de forældre der vurderes at have arabisk, tyrkisk, somalisk eller pakistansk baggrund, svarer at de ikke har modtaget en elevplan. Tallet for de øvrige respondenter er 13 %. Denne sammenhæng understøttes af NIRAS' erfaringer fra den telefoniske opfølgning hvor det viste sig at en stor del af forældrene til tosprogede elever havde svært ved at genkende begrebet skriftlig elevplan. NIRAS fremhæver derfor at sproglige misforståelser er en del af forklaringen på at 20 % af respondenterne har svaret nej til at have modtaget en elevplan for deres barn.

Ud over analyser af frekvenstabellerne er der gennemført bivariate og multivariate analyser for at finde sammenhænge mellem forældrenes vurderinger og en række baggrundsvariable. Det drejer sig om forældrenes uddannelse, deres erhvervsmæssige sektor, det eller de sprog der tales i hjemmet, forældrenes alder og køn, antallet af børn og elevens skole og klassetrin.

Hvilke test der konkret er anvendt, afhænger af variabelens målniveau. I rapporten gengives kun sammenhænge som vurderes at være relevante, og som er signifikante på 5 %-niveauet. De sammenhænge der nævnes, er alle kendetegnet ved at de "ikke forsvinder" ved kontrol for andre uafhængige variable.

De deltagende skoler modtager EVA's undersøgelse som er præsenteret i denne rapport, rapporten fra spørgeskemaundersøgelsen og en delrapport med resultaterne fra deres egen skole.

Besøg og interview på de seks udvalgte skoler

Projektgruppen besøgte de seks udvalgte skoler ultimo august 2007 efter at dataindsamlingen til spørgeskemaundersøgelsen var afsluttet. Projektgruppen anvendte resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen som grundlag og indsamlede desuden eksempler på elevplaner fra hver skole forud for besøgene. Alle seks skoler fremsendte på forhånd flere forskellige gode eksempler på elevplaner.

Under besøgene blev der foretaget interview med ledelser, lærere og forældre med henblik på at indhente en uddybet og nuanceret beskrivelse af de forskellige gruppers erfaringer med og vurderinger af arbejdet med elevplaner og skole-hjem-samarbejdet.

Interviewene er gennemført som åbne interview på baggrund af en tematisk opbygget spørgeguide konstrueret af EVA's projektgruppe på baggrund af projektbeskrivelsens temaer, yderligere litteraturstudier, lovgrundlaget for elevplanerne, besøget på S:t Jörgens skole og skolernes fremsendte eksempler på elevplaner.

På alle skoler blev henholdsvis ledere, lærere og forældre interviewet gruppevis. Der blev i alt gennemført 18 interview, alle med to til fire personer (dog med undtagelse af et enkelt interview hvor det kun var muligt at træffe aftale med én forælder trods skolelederens store anstrengelser for at finde flere). Interviewene har alle varet mellem en og halvanden time.

Da deltagelse i undersøgelsen har været frivillig for skolerne, har projektgruppen ikke fundet det passende at udpege personer til at deltage i interviewene. Derfor har vi valgt at lade skolelederne selv vælge interviewpersonerne, dog i dialog med projektgruppen og efter de samme udvælgelseskræfter på alle seks skoler.

I interviewene med ledelserne deltog dele af eller hele ledelsen på hver skole. Ledelsessammensætningen varierer fra skole til skole, og der deltog således skoleledere, viceskoleledere og pædagogiske ledere og/eller afdelingsledere.

De interviewede lærere udgjorde på hver skole en gruppe med undervisning i forskellige fag på forskellige klassetrin. Samtidig deltog lærere både med og uden klasselærer- eller kontaktlærerfaring, hvilket betød at både lærere som deltager, og lærere som ikke deltager i skole-hjem-samtaler, var repræsenteret.

Interview med forældre er overvejende gennemført med forældre uden bestyrelsesposter på skolen da projektgruppen også vægtede de "almindelige" forældres erfaring med skole-hjem-samarbejdet og med elevplaner. Endvidere er hver gruppe af forældre udvalgt så erfaring fra forskellige klasser er repræsenteret.

Der er under besøgene skrevet detaljerede referater af alle interview, og der citeres fra referaterne i rapportteksten.

Appendiks C

Elevplansskabeloner

Undervisningsministeriet har ikke udsendt en vejledning eller andre retningslinjer for hvordan elevplanerne skal se ud. Planerne har derfor kunnet få meget forskellige udformninger på landets skoler og har også fået det på de deltagende skoler.

Dette appendiks giver en oversigt over elevplansskabelonerne på de deltagende skoler. Oversigten kan således give et konkret billede af hvordan elevplaner ser ud.

Elektroniske muligheder

Flere af de deltagende skoler bruger elevplansmodulet i UNI-C's elektroniske system SkoleIntra. I programmet ligger der to skabeloner til elevplanernes udformning som skolerne kan vælge at anvende. Programmet giver dog også mulighed for at skolerne selv kan udvikle skabeloner og lægge dem ind i programmet, og det har en række funktioner som skal gøre det nemt at anvende. Modulet er fx integreret med den såkaldte klasselog. Her kan lærerne kontinuerligt skrive om eleverne og klassen og derefter trække oplysningerne over i de enkelte elevplaner.

Egne elevplaner

På Tovshøjskolen, Nordregårdsskolen og til dels på Tingkærskolen har skolerne arbejdet med koncepter som adskiller sig markant fra UNI-C's skabelon på SkoleIntra.

På Tovshøjskolen hvor lærerne igennem flere år har arbejdet med elevplaner, har lærerne hidtil arbejdet med meget individuelle skabeloner som de selv har udviklet. I det følgende gives et eksempel på en elevplansskabelon som tydeligt viser at planen skal være fremadrettet. Skabelonen består af fire kolonner som indeholder følgende overskrifter:

- Kompetencer (dvs. hvilke færdigheder eleven har)
- Mål (dvs. hvilke færdigheder eleven skal udvikle inden for den nærmeste fremtid)
- Hvordan gør vi det? (dvs. hvilke aktiviteter der skal foregå i undervisningen og derhjemme for at eleven når målene)

- Evaluering (dvs. hvor langt eleven er kommet i forhold til de mål der blev fastsat i den forrige elevplan).

Nordregårdsskolen havde udviklet et samlet koncept for elevplaner eller samtaleark som det tidligere hed på skolen. Det koncept er nu blevet videreudviklet af Tårnby Kommune og er udbredt til alle kommunens skoler. Skabelonen for elevplanen består af forskellige elementer:

- Et "indstiksark" for hvert fag. Arket indeholder et afkrydsningsskema med de relevante trin- eller slutmål for klassetrinnet i en lidt forkortet version. Skemaet indeholder kategorierne "Er ikke på vej endnu", "Er på vej", "Er godt på vej", "Kan næsten", "Kan" og "Vurderes ikke på nuværende tidspunkt" i forhold til målene. Desuden giver indstiksarkene mulighed for at lærerne kan skrive bemærkninger, fx forslag til læringsmål på baggrund af den løbende evaluering, og eleven kan komme med bemærkninger, fx om hvad vedkommende vil blive bedre til.
- En side om læringsforudsætninger. Eleven skal sammen med sine forældre i et afkrydsningsskema vurdere hvordan eleven kan lide at lære, hvilken lyst eleven har til at lære, og hvordan eleven lærer sammen med andre.
- En side med en handleplan for de faglige mål. Heraf skal elevens faglige læringsmål for den kommende periode inden for de humanistiske fag, naturfag og praktisk musiske fag fremgå. Siden skal udfyldes i samarbejde mellem faglærer og elev på baggrund af den løbende evaluering.
- En side med en handleplan for de sociale mål. Siden indeholder et felt til at beskrive skolens, elevens og forældrenes opgaver i forhold til at følge op på handleplanen samt plads til forældre- og elevunderskrift. Siden udfyldes ved skole-hjem-samtalen.

Tingkærskolen udviklede en skabelon for elevplaner, men Odense Kommunes lærerforening og Odense Kommune blev senere enige om en anden og mindre detaljeret skabelon. På skolen blev det frivilligt for lærerne hvilken skabelon de vil anvende. Begge skabeloner lægger op til at lærerne beskriver elevernes faglige status. Den skabelon som er udviklet på skolen, fremhæver yderligere at elevplanen skal være en handleplan. Skabelonen indeholder to kolonner med plads til henholdsvis statusbeskrivelse og handleplan. Desuden lægger skolens koncept i modsætning til den kommunale skabelon op til at elevens personlige og sociale udvikling skal beskrives.

Elevplaner med udgangspunkt i UNI-C's skabelon

Skabelonerne for elevplanerne på Uvelse Skole, Taulov Skole og Hældagerskolen minder om hinanden. Uvelse Skole anvender skabelonen på SkoleIntra hvor først elevens sociale funktioner og dernæst elevens faglige udvikling i forhold til de enkelte fag beskrives. Det sker på baggrund af overskrifterne "Kompetencer", "Potentialer", "Individuelle mål", "Pædagogisk handleplan" og "Fagligt niveau".

På Taulov Skole er skabelonen justeret en smule. Her beskrives først elevens sociale funktioner, så elevens personlige karakteristika og dernæst den faglige udvikling i de forskellige fag. Det er tilsyneladende forskelligt om lærerne har valgt at bibeholde underoverskrifterne.

På Hældagerskolen valgte indskolingen at udarbejde sine egne skabeloner for elevplaner og arbejde med såkaldte målcirkler. Her angiver cirkler i forskellige farver hvor langt eleven er nået i forhold til et givet emne. Indskolingen valgte at arbejde med målcirklerne fordi eleverne allerede kendte denne form for beskrivelse. Resten af skolen har arbejdet med en skabelon som Vejle Kommune har vedtaget, og lærerne har arbejdet videre med. Den indeholder først en rubrik til at skrive om elevens alsidige udvikling, dernæst den faglige udvikling i de enkelte fag i forhold til overskrifterne "Status", "Fokuspunkter" og "Aftaler". Nogle lærere har valgt at præsentere dele af trinmålene inden beskrivelsen af den enkelte elev, mens andre har valgt at beskrive elevernes status ved at bruge et system hvor de krydser af hvor langt eleverne er nået i forhold til trin- eller slutmålene.

Appendiks D

Litteratur

Danmarks Evalueringsinstitut, 2004: Løbende evaluering af elevernes udbytte af undervisningen i folkeskolen.

Danmarks Evalueringsinstitut, 2004: Undervisningsdifferentiering i folkeskolen.

OECD, 2004: OECD-rapport om grundskolen i Danmark. Undervisningsministeriet.

Skolverket, 2005: Allmänna råd och kommentarer – Den individuella utvecklingsplanen.

Undervisningsministeriet, 1993: Folkeskoleloven.

Undervisningsministeriet, 2005: Bemærkninger til forslag til lov om ændring af folkeskolen (L170).

Undervisningsministeriet, 2006 a: Bekendtgørelse om elevplaner i folkeskolen, juni 2006.

Undervisningsministeriet, 2006 b: Om udstedelse af bekendtgørelse om elevplaner i folkeskolen.

Undervisningsministeriet, 2007 a: Notat om elevplaner.

Undervisningsministeriet, 2007 b: Sophias rapport om elevplaner. Undervisningsminister Bertel Haarders svar på Sophias rapport om elevplaner.

Rapporter fra EVA

Danmarks Evalueringsinstitut offentliggør løbende evalueringsrapporter, undersøgelser, foldere mv. om emner der ligger inden for instituttets arbejdsfelt: evaluering og kvalitetsudvikling af undervisning og uddannelse på alle niveauer i uddannelsessystemet.

Instituttet gennemfører både projekter af egen drift og som indtægtsdækket virksomhed, dvs. hvor en rekvirent betaler EVA for at påtage sig opgaven.

Her finder du EVA's udgivelser

Alle EVA's udgivelser kan læses og downloades på instituttets hjemmeside, www.eva.dk. Trykte eksemplarer kan bestilles gennem din lokale boghandel eller ved at sende en e-mail til Nordisk Bog Center på adressen ekspedition@nbcas.dk med følgende oplysninger:

- Udgivelsens titel og ISBN
- Dit navn og adresse
- Evt. navnet på din institution og dens EAN.

Rapporter om rekvirerede projekter vil dog typisk ikke kunne købes i trykt form, men kun kunne hentes på EVA's hjemmeside.

Priser

En evalueringsrapport koster typisk 30 eller 40 kr. Hertil skal ved bestilling hos Nordisk Bog Center lægges et gebyr, mens bestillinger hos boghandleren er gebyrfri.

Aktuelle rapporter

EVA's seneste udgivelse på dagtilbudsområdet:

- *Sprogvurderinger af 3 årige - Erfaringer og perspektiver*, december 2007, ISBN 978-87-7958-432-7

EVA's seneste udgivelse på grundskoleområdet:

- *Specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand - Perspektiver på den rummelige folkeskole*, december 2007, ISBN 978-87-7958-427-3

EVA's seneste udgivelse på ungdomsuddannelsesområdet:

- *Den naturvidenskabelige faggruppe og kvalitetsarbejde på hf*, juni 2007, ISBN 978-87-7958-397-9

EVA's seneste udgivelse på det videregående uddannelsesområde:

- *Sociologi og socialvidenskab*, juni 2007, ISBN 978-87-7958-366-5

EVA's seneste udgivelse på voksen- og efteruddannelsesområdet:

- *Diplomuddannelserne - Flexibilitet og gennemsigtighed*, november 2007, ISBN 978-87-7958-420-4

EVA's seneste tværgående udgivelser:

- *Vejledning om valg af uddannelse og erhverv*, februar 2007, ISBN 87-7958-360-1